गढवा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
गढवा, दाङ, लुम्बिनी प्रदेश

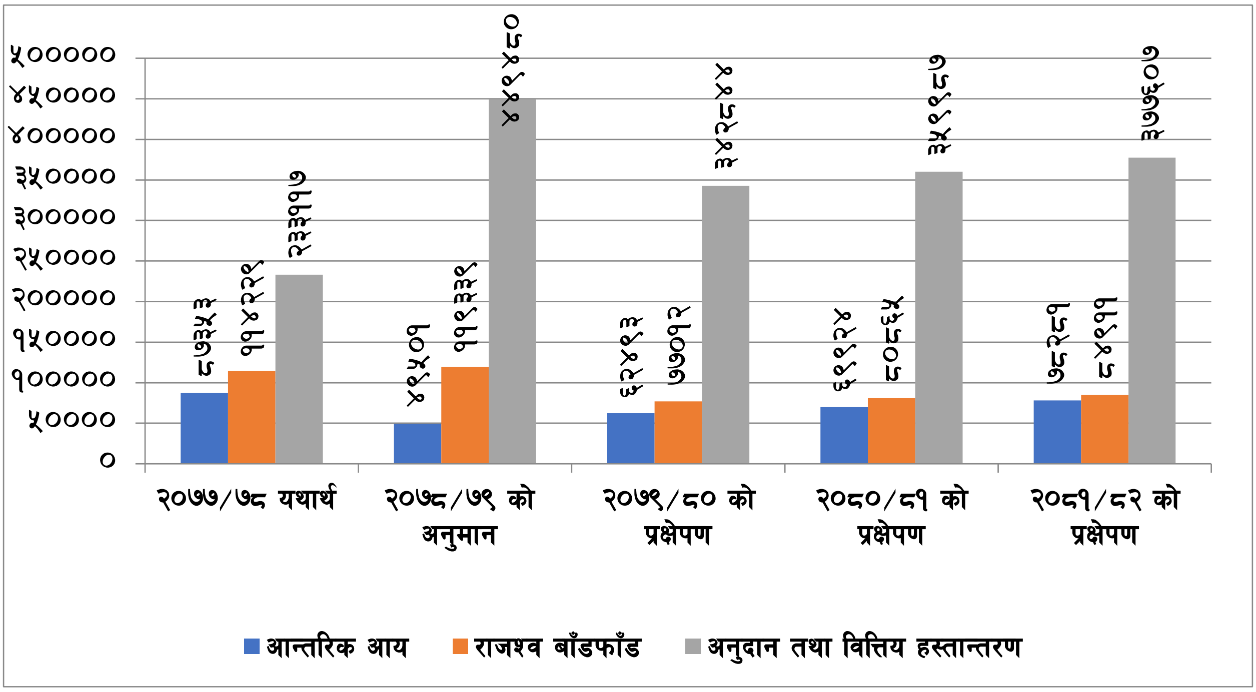

राजश्व सुधार कार्ययोजना
(Revenue Improvement Action Plan-RIAP)

अन्तिम प्रतिवेदन

पेश गर्ने संस्था

डाइनामिक रिसोर्सेज म्यानेजमेन्ट सर्भिसेज प्रा. लि.

विषय सूची

परिच्छेद – एक : परिचय १

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ राजश्व सुधार योजनाको औचित्य १

१.३ कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू २

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया २

१.४.१ तयारी तथा समन्वय ३

१.४.२ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन ३

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन फारम तथा सूची विकास ३

१.४.४ अभिमुखीकरण तथा तालिम सामग्री तयारी ३

१.४.५ पदाधिकारी तथा कर्मचारी अभिमुखीकरण कार्यक्रम ३

१.४.६ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन तथा विश्लेषण ४

१.४.७ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी ४

१.४.८ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल ४

१.४.९ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी ४

१.५ अध्ययनको सीमा ४

परिच्छेद – दुईः राजश्व परिचालन सम्बन्धी गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था ६

२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय ६

२.१.१ राजनीतिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति ६

२.१.२ भौतिक, भौगोलिक अवस्थिति ६

२.१.३ ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण ६

२.१.४ क्षेत्रफल, भूबनौट तथा भूउपयोग ७

२.१.५ जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या ७

२.१.६ नदीनाला र ताल, पोखरी ८

२.१.७ वन तथा जैविक विविधता ८

२.१.८ ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, माटो ८

२.१.९ धार्मिक, प्राकृतिक तथा पर्यटकीय महत्वका स्थलहरू ८

२.१.१० प्रमुख विशेषता ९

२.२ गाउँपालिकाको मानव संशाधनको अवस्था ९

२.२.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कानून ९

२.२.२ सँगठन संरचना (महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाई) ९

२.२.३ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यदलको विवरण ११

२.२.४ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको व्यवस्था ११

२.३ गाउँपालिकाको सम्पत्ति विवरण ११

२.३.१ व्यापारिक कम्प्लेक्स, पसल कबल तथा सटर ११

२.३.२ सभाहल, अतिथि गृह, धर्मशाला ११

२.३.३ सवारी तथा निर्माण साधन (जीप, जेसिबी, ट्रिपर, ट्याक्टर आदि) ११
२.३.४ खानेपानी आयोजना, सुविधा र धारा १२
२.३.५ बसपार्क, पार्किङ्गस्थल १२
२.३.६ पार्क तथा मनोरञ्जन स्थल, भ्युटावर १२
२.३.७ सार्वजनिक शौचालय १३
२.३.८ उद्योग तथा कलकरखाना १३
२.३.९ बजार १३
२.३.१० पोखरीहरूको विवरण १३

परिच्छेद - तीनः गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता १४

३.१ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था १४
३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था १४
३.१.२ कानुनी व्यवस्था १४
३.२ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था २०
३.३ आन्तरिक आय उठाउन सक्ने तर हालसम्म नउठाएका शीर्षकहरू तथा परिचालनका उपाय : २१
३.४ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना विश्लेषण २२
३.४.१ स्थानीय कर राजश्व २२
३.४.२ गैर कर राजश्व २६

परिच्छेद – चार : आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था ३४

४.१ राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण ३४
४.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान ३४
४.३ आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता ३५
४.४ गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन ३७
४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था ३९
४.५ राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू ३९

परिच्छेद - पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना ४०

५.१ राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू ४०
५.२ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा ४१
५.३ बजेट अनुमान ४४

परिच्छेद - छः आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण ४५

६.१ राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू ४५
६.२ राजश्व सङ्कलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन ४५
६.३ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण ४६
६.४ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण ४९

परिच्छेद - सातः अपेक्षित नतिजा ५२

७.१ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश ५२
७.२ आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण ५२
७.३ नतिजा तालिका ५३
परिच्छेद - आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ५५
८.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन ५५
८.२ श्रोत व्यवस्थापन ५५
८.३ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ५५
अनुसूचीहरू ५८
अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू ५८
अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना सङ्कलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम ६०
अनुसूची ३ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति ६५
अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू ६७
अनुसूची ५ : मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति ६८
अनुसूची ६ : मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू ६९

तालिकाहरू

तालिका नं. १ : गाउँपालिकाको वडागत विवरण ६
तालिका नं. २ : गाउपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण ७
तालिका नं. ३ : गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण ७
तालिका नं. ४ : धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरूको विवरण ८
तालिका नं. ५ : राजश्व परामर्श समितिको नामावली ११
तालिका नं. ६ : गाउँपालिकामा रहेका निर्माण तथा सवारी साधन सम्बन्धी विवरण ११
तालिका नं. ७ : खानेपानी आयोजना सम्बन्धी विवरण १२
तालिका नं. ८ : बसपार्क सम्बन्धी विवरण १२
तालिका नं. ९ : खेलकुद, पार्क पिक्निक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण १२
तालिका नं. १० : गाउपालिका क्षेत्रका सार्वजानिक शौचालय सम्बन्धी विवरण १३
तालिका नं. ११ : उद्योग तथा कलकारखाना सम्बन्धी विवरण १३
तालिका नं. १२ : प्रमुख बजार सम्बन्धी विवरण १३
तालिका नं. १३ : प्रमुख पोखरी सम्बन्धी सम्बन्धी विवरण १३
तालिका नं. १४ : प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (प्रतिशतमा) १७
तालिका नं. १५ : स्थानीय र प्रदेश तह वीचको राजश्व बाँडफाँट १८
तालिका नं. १६ : मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्कको बाँडफाँट १८
तालिका नं. १७ : आन्तरिक आय सङ्कलनको विद्यमान अवस्था विवरण २०
तालिका नं. १८ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २२
तालिका नं. १९ : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २३
तालिका नं. २० : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २४
तालिका नं. २१ : विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २६
तालिका नं. २२ : साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण २६
तालिका नं. २३ : वातावरणीय अध्ययन गरिएका उत्खनन स्थलहरू नदीजन्य पदार्थ बिक्री सम्भावना २७
तालिका नं. २४ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण २९
तालिका नं. २५ : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण ३०
तालिका नं. २६ : सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण ३१
तालिका नं. २७ : पर्यटन शुल्कको सम्भाव्यता विवरण ३२
तालिका नं. २८ : खानेपानी महशुलको सम्भाव्यता विवरण ३३
तालिका नं. २९ : सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय सम्बन्धी विवरण ३३
तालिका नं. ३० : विगतको ३ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था ३७
तालिका नं. ३१ : राजश्व सुधार कार्ययोजना ४१
तालिका नं. ३२ : आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा) ४६
तालिका नं. ३३ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा) ५०
तालिका नं. ३४ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा) ५२

परिच्छेद – एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान अनुसार राज्यलाई संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहमा विभाजन गरेको छ । तीन तहमा विभाजित सरकारले संविधान र कानून बमोजिम राज्यशक्तिलाई समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको आधारमा चल्ने गरी व्यवस्था गरेको छ। नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा स्थानीय तहको एकल अधिकार र अनुसूची-९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको बारेमा स्पष्ट व्याख्या गरेको छ। जस अनुसार स्थानीय सरकारलाई विभिन्न कर तथा गैर करहरू लगाउने र उठाउने अधिकार दिएको छ। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ९ को दफा ५५ देखि ६८ सम्म स्थानीय तहले प्रयोग गर्न पाउने आर्थिक अधिकार र कानूनी सिमा समेत निर्धारण गरेको छ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले लगाउन पाउने कर, सङ्कलन गर्न सक्ने राजश्व, संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त गर्ने अनुदान तथा राजश्व बाँडफाँट र आर्थिक सहयोग सम्बन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ। यी संवैधानिक र कानूनी प्रावधान अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्र राजश्व सङ्कलन, बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न सक्ने हुँदा यसलाई थप व्यवस्थित र पारदर्शी ढंगबाट अधिकारको प्रयोग हुन आवश्यक पर्दछ।

राज्य पूनर्संरचना पश्चात स्थानीय सरकार जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रुपमा भएकाले जनताका आकांक्षा र चाहनाहरूको सम्बोधन गर्नुपर्ने हुन्छ। यस अवस्थामा स्थानीय तहले आ-आफ्नो जिम्मेवारी पुरा गर्न र जनचाहना अनुरुप सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक छ । स्थानीय सरकारको विकास र प्रशासनिक खर्च धान्नका लागि र स्थानीय तहको आन्तरिक राजश्व सङ्कलनको क्षमता वृद्धि गर्न अपरिहार्य भएको छ। यसका लागि स्थानीय तहको राजश्व अधिकारका संभावित क्षेत्रहरूको खोजी गरी परिचालनका लागि अवलम्वन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकिय सुधारका उपायहरू पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्ने हुन्छ। मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा तीन वर्षमा खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना र क्रियाकलापहरूमा प्रति एकाई लागतसहितको खर्चको प्रक्षेपण गर्न, खर्च गरिने क्षेत्रहरूको प्राथमिकीकरण गर्न खर्चका स्रोतहरूको उल्लेख गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका लागि राजश्व परिचालन गर्न सकिने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्न स्थानीय तहको राजश्व सुधार कार्ययोजनाको आवश्यकता पर्दछ।

यसै सन्दर्भमा दाङ जिल्लाको गढवा गाउँपालिकाले प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान लुम्बिनी प्रदेशको स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रमको आर्थिक सहयोग तथा डाइनामिक रिसोर्स म्यानेजमेन्ट सर्भिस प्रा.लि.को प्राविधिक सहयोगमा गाउँपालिका अध्यक्ष उपाध्यक्ष सहित निर्वाचित पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्व शाखा तथा आर्थिक प्रशासन शाखाका कर्मचारीहरूको सहभागितामा आगामी तीन वर्षको लागि यो राजश्व सुधार कार्ययोजना, २०७८ तयार पारिएको हो ।

१.२ राजश्व सुधार योजनाको औचित्य

नेपालको संविधान र विभिन्न संघीय कानूनहरूमा स्थानीय तहको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी प्रावधानहरूको व्यवस्था गरिएका छन् । गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू लगायत राजश्व सङ्कलनमा संलग्न रहने कर्मचारीहरू समेतका लागि गाउँपालिकाको वित्तीय अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक र कानुनी प्रावधानका बारेमा थप स्पष्ट पार्न, राजश्वका संभावित क्षेत्र पहिचान गर्नु जरुरी हुन्छ। राजश्वका क्षेत्र र दायरा विस्तार गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने दिशामा राजश्व सुधार कार्ययोजनाले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ। यस अध्ययनबाट तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजना नेपाल सरकार र राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगको लागि स्थानीय तहहरूलाई उपलब्ध गराउने विभिन्न प्रकारका अनुदान सम्बन्धी मापदण्ड र आधारहरू तयार गर्न, आवधिक योजना तथा मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार पार्न सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा उपयोगी हुनेछ। आवधिक योजना तथा मध्यमकालिन खर्च संरचनामा

तयार पार्दा तीन वर्षकालागि आन्तरिक आयको समेत प्रक्षेपण गर्न यसले सहयोग पुऱ्याउने छ । अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १८ बमोजिम स्थानीय तहले आयको अनुमान अर्थ मन्त्रालयमा पेश गर्न तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ को उपदफा (६) बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गर्नकालागि यो दस्तावेज उपयोगी हुनेछ ।

१.३ कार्ययोजनाका सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू

सोच

गाउँपालिकाको आन्तरिक आय प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने ।

लक्ष्य

गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्वको प्रमुख स्रोतहरूको पहिचान भई सुधारका क्रियाकलापहरू तय भएको हुने ।

उद्देश्यहरू

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको सर्वोपरि उद्देश्य गढवा गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्न योगदान पुऱ्याउनु हो । यसको तत्कालिन उद्देश्य गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्वको परिचालनको विद्यमान अवस्थाको समीक्षा गर्ने र आन्तरिक स्रोतका सम्भावनाहरूको विश्लेषण गरी आगामी तीन आ.व.को आन्तरिक आयको प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्नु रहेको छ । यो योजनाको विशिष्ट उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- ✓ स्थानीय तहको आर्थिक अधिकार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धमा गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीहरू, शाखा प्रमुखहरू, कर्मचारीहरू तथा राजश्व प्रशासनमा संलग्न कर्मचारीहरूलाई स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी अभिमुखिकरण गरी क्षमता विकास गर्ने ।
- ✓ गाउँपालिकाको विगत तीन आ.व.को शीर्षकगत रुपमा आन्तरिक आयको अवस्था र प्रवृत्तिको विश्लेषण गर्ने र राजश्वको प्रक्षेपण गर्ने
- ✓ गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका लागि आयका प्रमुख स्रोतहरूको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने ।
- ✓ राजश्व प्रशासनको नीतिगत, संस्थागत व्यवस्था, विलिङ्ग तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण गर्ने ।
- ✓ गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरू पहिचान गरी राजश्व सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको राजश्व सुदृढिकरण कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- ✓ गाउँपालिकाको विद्यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी आवश्यक सुधारका लागि सुझाव उपलब्ध गराउने ।

१.४ कार्ययोजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्नकालागि अनुसूची १ मा दिइएका सन्दर्भ सामग्रीहरूको अध्ययन आवश्यक फाराम तथा चेकलिष्ट तयारी, तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलन र विश्लेषण, समावेशी र सहभागितामूलक छलफल, राजश्वको क्षेत्राधिकार सम्बन्धी अभिमुखीकरण एवं कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना जस्ता राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शनमा उल्लेख गरिएका तपशिलका विधि र प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिएको थियो ।

१.४.१ तयारी तथा समन्वय

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रथम चरणमा गाउँपालिकासँग समन्वय गरी कार्ययोजना तयारीकालागि छलफल गरियो । छलफलको क्रममा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने मिति तथा समय तय गरी सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी प्रक्रियाको बारेमा छलफल गरियो ।

१.४.२ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन

कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको प्रथम चरणमा विभिन्न स्रोतहरूबाट सन्दर्भ सामग्रीहरू सङ्कलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको मूख्य सामग्रीहरू अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन फारम तथा सूची विकास

सन्दर्भ सामग्रीको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलनकालागि आवश्यक फारमहरूको विकास गरिएको थियो । गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्यक्रमको सन्दर्भमा तथ्याङ्क सङ्कलनको लागि प्रयोग गरिएको फारम **अनुसूची २** मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.४ अभिमुखीकरण तथा तालिम सामग्री तयारी

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन २०७६ मा दिइएको विषयवस्तुको आधारमा गाउँपालिकाको पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई राजश्व सुधार सम्बन्धी अभिमुखीकरणकालागि सामग्री तयारी गरियो । अभिमुखीकरणमा समावेश गरिएका विषयवस्तुहरू तपशिलमा उल्लेख गरिए बमोजिम छन् :

१. राजश्व सुधार कार्ययोजनाको उद्देश्य
२. कर शुल्क दस्तुर बीचको भिन्नता
३. स्थानीय तहको एकल तथा संयुक्त राजश्व अधिकार,
४. करका दर निर्धारण गर्ने आधारहरू
५. आर्थिक ऐनको आवश्यकता र यसको विश्लेषण
६. राजश्व परामर्श समितिका कार्यहरू
७. राजश्व प्रशासन अन्तर्गतका कार्यहरू तथा अनुभव आदान प्रदान
८. राजश्व परिचालन सम्बन्धी अनुभव आदान प्रदान,
९. राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया
१०. राजश्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य तथा तर्जुमा प्रक्रिया

१.४.५ पदाधिकारी तथा कर्मचारी अभिमुखीकरण कार्यक्रम

राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यमा गाउँपालिकाको अध्यक्ष, पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई मिति २०७८ साल पौष ११ गते एक दिवसीय अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरियो । कार्यक्रममा यस गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र राजश्व शाखाका प्रमुखको सहभागिता रहेको थियो । अभिमुखीकरण कार्यक्रमका विषयवस्तु मुख्यतया तपशिलमा उल्लेख गरिए बमोजिम रहेका छन :

- ✓ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको आवश्यकता र तर्जुमा प्रक्रिया,
- ✓ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार, परिमार्जित व्यवस्था र हालको अभ्यास,
- ✓ स्थानीय तहको राजश्व परिचालनमा गाउँपालिकाले भोगेका मुख्य समस्या तथा अनुभव ।

१.४.६ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन तथा विश्लेषण

अभिमुखीकरण कार्यक्रम पश्चात राजश्व परिचालनको विद्यमान अवस्था, उपलब्ध सूचनाको आधारमा राजश्वको शीर्षकगत सम्भाव्यता विश्लेषण, राजश्व परिचालन देखिएका समस्या र ती समस्याको समाधानका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू र राजश्व प्रक्षेपणको प्रारम्भिक दस्तावेज तयार गरियो । यसरी तयार पारिएको प्रारम्भिक दस्तावेजमा नपुग सूचना सङ्कलन गर्न राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारी र गाउँपालिकाको वेवसाईट, आर्थिक ऐन, गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण, आर्थिक विवरण तथा अन्य सम्बन्धित दस्तावेजबाट थप तथ्याङ्क सङ्कलन गरियो । यसैगरी प्रत्यक्ष रुपमा कार्यपालिका कार्यालयका राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारी एवं अन्य सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिसँग राय परामर्श र स्थलगत अवलोकन समेत गरी तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अन्य श्रोतबाट उपलब्ध तथ्याङ्क रुजु समेत गरियो । यस अध्ययनकालागि देहाय बमोजिमका स्रोतहरूबाट तथ्याङ्क एवं सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियो :

- वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिका
- चालु आ.व.का नीति तथा कार्यक्रमहरू
- चालु आर्थिक वर्षको अनुमानित आय विवरण तथा आर्थिक ऐन,
- विगत आर्थिक वर्षहरूको यथार्थ आय विवरण,
- स्थानीय तहको राजश्व सबन्धी कानूनहरू
- प्रारम्भिक वातावरणीय प्रतिवेदन
- ठेक्का लागेका संझौता प्रतिवेदनहरू
- राजश्व परिचालनको नीतिगत, कानूनी र प्रशासनिक व्यवस्था सम्बन्धी विवरण,
- आन्तरिक आय सङ्कलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण,
- कर तथा गैर कर क्षेत्रहरूको शीर्षकगत दायरा, दर तथा कूल सङ्कलनको सम्भावना,
- आन्तरिक आय सङ्कलनको संभावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा सूचना ।

१.४.७ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा मस्यौदा तयारी

विभिन्न स्रोतहरूको पुनरावलोकन, गाउँपालिकाबाट प्राप्त अभिलेखहरूको अध्ययन र गाउँपालिकामा आयोजना गरिएको कार्यशाला गोष्ठीबाट प्राप्त सुझाव र सल्लाहका आधारमा मस्यौदा प्रतिवेदन तयार पारी लुम्बिनी प्रदेश प्रतिष्ठानमा सुझावकालागि पेश गरिएको थियो ।

१.४.८ मस्यौदा प्रस्तुती तथा छलफल

यसरी तयार गरिएको राजश्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदनलाई २०७९ बैशाख ८ गते गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू एवं कर्मचारीहरू समक्ष प्रस्तुत गरी आवश्यक सुझावहरू तथा पृष्ठपोषण सङ्कलन गरिएको थियो ।

१.४.९ राजश्व सुधार कार्यायोजना अन्तिम दस्तावेज तयारी

लुम्बिनी प्रदेश प्रतिष्ठान, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू, राजश्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजश्वसँग सम्बन्धित कर्मचारी आदिबाट प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रुप दिइएको थियो ।

१.५ अध्ययनको सीमा

गढवा गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना निम्नानुसारका सीमामा रही तयार गरिएको छ :

- ✓ गाउँपालिकाको प्रमुख आयश्रोतको रुपमा रहेको सम्पत्ति कर अनुमानका लागि गाउँपालिकामा घरजग्गाको एकिन लगत उपलब्ध नहुँदा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदनमा भएको घरसंख्यालाई नै सम्पत्ति करको करदाता संख्या भएको अनुमान गरिएको छ ।

- ✓ यस अध्ययन गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त अभिलेख तथा दस्तावेज, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरू र अन्य सरोकारवाला पक्षहरूसँग गरिएको छलफल र कार्यशालाबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा तयार गरिएको हो ।
- ✓ राजश्व प्रक्षेपण गर्ने क्रममा कतिपय स्रोतहरूका करदाताको संख्या सम्बन्धी आधिकारिक आधार तथ्याङ्क प्राप्त हुन नसकेकोले सहभागीहरूले दिएको सूचनालाई आधार मानिएको छ ।
- ✓ गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरणको अन्तिम प्रतिवेदन तयार भई नसकेको र सहभागीहरूमा सम्पूर्ण गाउँपालिकास्तरीय तथ्याङ्क सम्बन्धी जानकारी हुन नसक्दा अनुमानमा आधारित रहेर राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ ।

परिच्छेद – दुई: राजश्व परिचालन सम्बन्धी गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था

गाउँपालिकाको राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित आन्तरिक तथा वाह्य पक्षहरूलाई यस परिच्छेद अन्तर्गत विश्लेषण गरिएको छ । विशेषतः गाउँपालिकाको परिचय, आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था र हालका मुख्य सवालहरूलाई छोटकरीमा व्याख्या गरिएको छ । यसले गाउँपालिकाको आय सङ्कलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

२.१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१.१ राजनीतिक तथा प्रशासनिक अवस्थिति

नेपालको प्रदेश मध्ये गढवा गाउँपालिका लुम्बिनी प्रदेशमा पर्दछ । यो गाउँपालिका वि.स. २०७३/११/१२ गतेका दिन स्थापना भएको हो । यो गाउँपालिकाभित्र ८ वटा वडाहरू छन । यो गाउँपालिका दाङ जिल्ला प्रतिनिधि सभा संसदीय निर्वाचन क्षेत्र नं १ र प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र 'क' अन्तर्गत पर्दछ ।

तालिका नं. १ : गाउँपालिकाको वडागत विवरण

नयाँ वडा	समावेश गाविस	क्षेत्रफल(वर्ग कि.मी.)
१	गोवरडिहा (१,२,३)	५८.४१
२	गोवरडिहा (४–६)	६४.४८
३	गोवरडिहा (७,८,९)	३७.५९
४	गँगापरस्पुर (१,२,३,५)	२१
५	गँगापरस्पुर (४,६,७,८,९)	३५.७४
६	गढवा (१,२,३,४,५)	६४.०१
७	गढवा (६,७,८,९)	२०.३३
८	कोइलावास (१–९)	५७.०१
जम्मा		

स्रोत : गढवा गाउँपालिकाको कार्यालय २०७८

२.१.२ भौतिक, भौगोलिक अवस्थिति

विश्व मानचित्रमा अवस्थिति ८२° २८'०" देखि ८२°४८' ५०" पूर्वी देशान्तर र २७°४१'५०" देखि २७° ५०' २०"उत्तरी अक्षांशसम्म फैलिएर रहेको गढवा गाउँपालिका नेपालको लुम्बिनी प्रदेशमा पर्दछ । समुद्र सतहबाट १९५ मिटरदेखि ८८५ मिटरसम्मको उचाइमा रहेको यस गाउँपालिकाको पूर्वमा अर्घाखाँची र कपिलवस्तु जिल्ला, पश्चिममा राजापुर गाउँपालिका, उत्तरमा लमही नगरपालिका र राप्ती गाउँपालिका तथा दक्षिणमा भारतको सिमाना रहेका छन । यस गाउँपालिकाले ३५८.५७ वर्ग कि.मी क्षेत्रफल ओगटेको छ ।

२.१.३ ऐतिहासिक चिनारी र नामाकरण

विक्रम संवत् २०२२ साल अगाडि यस गाउँपालिकामा रहेको मौजाहरूमा थारु (चौधरी) र अहिर (यादव) जातिको वसोवास रहको थियो । यहाँ वसोवास गर्ने क्रममा यस ठाउँमा ठूलठूला पानी जम्ने ठाउँ भएकोले पशुपालन गर्ने यादवहरूले आफ्नो भाषामा गहिरो र खाल्डाखुल्डी जम्ने ठाउँलाई "गडाहा" भन्ने गर्थे, यस ठाउँलाई "गडाहा" "गडाहा" भन्दा भन्दै अपभ्रंश भएर पछि "गढाहा" भन्न थालिएको हो भन्ने जनश्रुति पाइन्छ । त्यस्तै एक अर्को भनाई अनुसार पहिला अन्य गाउँमा रहेका ईनार कुवाको पानी बाक्लो हुने गर्थ्यो । बाक्लो पानीलाई थारु भाषामा "गाहार पानी" भन्ने गरिन्छ । यहाँको पानीलाई "गाहार" पानी भन्दा भन्दै अप्रभंश हुन गई पछि गएर यस ठाउँको नाम नै "गढवा" रहन गएको हो र पछि यसैबाट गढवा नाम रहन गएको कुरामा स्थानीय बासिन्दाहरूको विश्वास रहेको छ ।

२.१.४ क्षेत्रफल, भूबनौट तथा भूउपयोग

यस गाउँपालिकाको वर्तमान भू-उपयोगलाई हेर्दा ६५.२७ प्रतिशत अर्थात सबैभन्दा धेरै वन जंगलले ढाकेको छ। खेतीयोग्य जमिनले १४.५ प्रतिशत ओगटेको छ। झाडीले ९.७ प्रतिशत ओगटेको छ। यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. २ : गाउपालिकाको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जमिनको किसिम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.मा)	प्रतिशत
१	खेतीयोग्य जमिन	५२.०२	१४.५
२	वन जङ्गल	२३४.०४	६५.३
३	झाडी	३४.९	९.७
४	चरन	१०.३२	२.९
५	खोला, नदी, पोखरी, पहाड आदि	२.६१	०.७
६	अन्य	२४.६८	६.९
	जम्मा	**३५८.६**	**१००.०**

स्रोत: गढवा गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण २०७५

२.१.५ जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या

तलको तालिकामा गढवा गाउँपालिकामा रहेका ८ वटा वडाहरूको जनसंख्याको विवरण देखाइएको छ। जसमा महिलाको संख्या ५२.०९ प्रतिशत छ। पुरुषको संख्या ४७.९१ प्रतिशत रहेको छ। महिला र पुरुषको जम्मा जनसंख्या ३८५९२ रहेकोमा लैङ्गिक आधारमा भन्नुपर्दा पुरुषको संख्या महिलाको भन्दा ४.१८ प्रतिशतले बढी रहेको देखिन्छ। वडागत रुपमा भन्नु पर्दा सबैभन्दा बढी जनसंख्या वडा नं ६ मा र सबैभन्दा कम वडा नं ८ मा रहेको छ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस गाउँपालिकाको घरसंख्या ९४४८, परिवार संख्या १००८४ र जनसंख्या ४६२७५ रहेको छ। वि.सं. २०६८ र २०७८ को जनगणनाको आधार यस गाउँपालिकाको वृद्धि दर १.८२ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका नं. ३ : गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	घरपरिवार संख्या	जनसंख्या			परिवारको औषत आकार	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० महिलामा पुरुष)	क्षेत्रफल	जनघनत्व(प्रति वर्ग कि.मी.
		पुरुष	महिला	जम्मा				
१	११५४	२७००	३१९०	५८९०	५.१०	८४.६४	५८.४१	१००.८
२	८५६	२३९५	३१९०	५५८५	६.५२	७५.०८	६४.४८	८६.६२
३	८६३	२२३६	३१९०	५४२६	६.२९	७०.०९	३७.५९	१४४.३
४	९५१	२२३६	२६२८	४८६४	५.११	८५.०८	२१	२३१.६
५	१०८०	२८६६	२९७८	५८४४	५.४१	९६.२४	३५.७४	१६३.५
६	१२६०	३०४३	३४०३	६४४६	५.१२	८९.४२	६४.०१	१००.७
७	९१६	२३५०	२६३४	४९८४	५.४४	८९.२२	२०.३३	२४५.२
८	१८७	३९९	४६९	८६८	४.६४	८५.०७	५७.०१	१५.२३
जम्मा	**७२६७**	**१८२२५**	**२१६८२**	**३९९०७**	**५.४९**	**८४.०६**	**३५८.६**	**१०८८**

स्रोत: गढवा गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण २०७५

२.१.६ नदीनाला र ताल, पोखरी

गाउँपालिकाका विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र तथा वडाहरूमा फैलिएर रहेका थुप्रै नदीनाला, खोलाहरू, तालतलैयाहरू र पोखरीहरूले विभिन्न किसिमका जलचरहरू र पंछीहरूलाई सुरक्षित बासस्थानको रूपमा आश्रय दिइरहेको पाइन्छ । साथै यस्ता नदीनाला, खोलाहरू र तालतलैयाहरूबाट पशुहरूले पानी पिउने र किसानहरूले समेत आंशिक रूपमा सिंचाईको लागि पानीको प्रयोग गरेको देखिन्छ । मानव वस्तीको विकासका साथै अनुत्पादक पशुहरूको अत्यधिक चरीचराउ र उपयोगले भु-मण्डलीय तापक्रममा वृद्धि तथा प्राकृतिक तालतलैयाहरूमा भूक्षय भई पुरिने क्रम जारी छ। यस्ता प्राकृतिक जलस्रोतहरू पुनर्उद्धार गरी माछापालन गरेमा स्थानीय बजारका लागि आवश्यक माछाको आपूर्ति हुने मात्र नभई कतिपय नदी तथा पोखरीहरू पर्यटकीय आकर्षणको रूपमा विकसित गर्न सकिने देखिन्छ। गाउँपालिकामा भएका जलाधारहरूको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

२.१.७ वन तथा जैविक विविधता

गढवा गाउँपालिका वन वातावरण र जैविक विविधताको दृष्टिकोणले सम्पन्न गाउँपालिकाको श्रेणीमा पर्दछ । गढवा गाउँपालिकामा कुल क्षेत्रफल ३५८.५७ वर्ग कि.मि.मध्ये २३४.०४ वर्ग कि.मि. वन क्षेत्रको रूपमा रहि आएको छ। जुन राष्ट्रिय वन र सामुदायिक वन क्षेत्रकोरूपमा रहेको छ।

यस गाउँपालिकामा पाइने प्रमुख वन्यजन्तुहरूमा बाघ, भालु, चितुवा, चित्तल, दुम्सी, बँदेल, खिरखिरे, सालक, बनढाडे, लङ्गुर, बाँदर, बनमुसा, स्याल, बन बिरालो, रतुवा, निलगाई, हात्ती, खरायो, मलसाप्रो, ढेडु आदि छन ।

२.१.८ ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट, माटो

यस गाउँपालिका अन्तर्गत रहेको राप्ती नदीको विभिन्न घाटहरूबाट पूर्व वातावरणीय परीक्षणको दायरा भित्र रही गिट्टी, ढुङ्गा, बालुवा, सङ्कलन तथा बिक्री भइरहेको छ। यी नदीबाट उत्खनन गरिएका नदी जन्य पदार्थहरूबाट १८ वटा क्रसर उद्योग सञ्चालनमा ल्याइएको छ । स्थानीय आयको प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको यस पदार्थबाट यस गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रमा टेवा पुगेको छ।

२.१.९ धार्मिक, प्राकृतिक तथा पर्यटकीय महत्वका स्थलहरू

यस गाउँपलिका क्षेत्र भित्र रहेका धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरूको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. ४ : धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरूको विवरण

क्र.सं	धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरू	वडा नं
१	कोटिमाई मन्दिर	६
२	कन्द्रामाई मन्दिर	६
३	शिव मन्दिर	६
४	चम्बोला ताल	७
५	ॐ शान्ति उद्यान पार्क	७
७	जङ्गल कुटी	३
८	कुलपानी पिकनिक स्थल	१
९	हंगगेश्वर मन्दिर	३
१०	चमेरे गुफा	१
११	जनशक्ति जखेरा ताल	१
१२	कौराहा मन्दिर	२

स्रोत : गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण

२.१.१० प्रमुख विशेषता

यस गाउँपालिकामा अधिकांश हिन्दू धर्म मान्ने थारु, पहाडी र मधेसी मूलका मानिस तथा क्रिस्चियन धर्म मान्ने मानिसहरूका चालचलनहरू छन् । जसमा बडा दशैं, तिहार, रामनवमी, महा जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, छठ, होली, चैते दशैं, साउने हरिशयनी-हरिबोधनी एकादशी, नागपञ्चमी, रक्षाबन्धन पूर्णीमा, श्री स्वस्थानी पूर्णिमा,संकट पूजा, बुद्धजयन्ती, ईद, वकरईद, इदुलफितर, क्रिशमस डे, अंग्रेजी नयाँ वर्ष आदि चाडपर्वहरू रहेका छन् ।

२.२ गाउँपालिकाको मानव संशाधनको अवस्था

२.२.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कानून

यस गाउँपालिकाले राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका, कार्यविधि निर्माण गरेको छ । राजश्वसँग सम्बन्धित ऐन, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू गरी १० वटा निर्माण गरिएका छन ।

१) स्थानीय तहको आर्थिक ऐन (५ वर्षको)
२) स्थानीय तहको विनियोजन ऐन (५ वर्षको)
३) एफ.एम रेडियो(व्यवस्थापन तथा संचालन) कार्यविधि २०७४
४) सहकारी ऐन, २०७४
५) नदीजन्य पदार्थ व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५
६) बजार अनुगमन २०७४
७) उपभोक्ता समिति गठन कार्यविधि २०७४
८) घ वर्गको निर्माण व्यवसायि इजाजतपत्र कार्यविधि २०७४
९) कृषि व्यवसाय प्रबर्दन विधेयक २०७४
१०) राष्ट्रिय भूमि नीति २०७५

राजश्व परिचानकालागि आवश्यक देखिएका कार्यविधिहरू

- ✓ सम्पत्ति कर तथा मालपोत सङ्कलन कार्यविधि
- ✓ घर जग्गा बहाल कर कार्यविधि
- ✓ बहाल विटौरी शुल्क सङ्कलन कार्यविधि
- ✓ पार्किङ शुल्क सङ्कलन कार्यविधि

२.२.२ सँगठन संरचना (महाशाखा, शाखा, उपशाखा र इकाई)

यस गाउँपालिकामा राजश्व इकाईको स्थापना गरिएको छ । यस इकाईमा सहायक पाँचौ(प्र./सा.प्र) १ जनाको दरबन्दी सृजना गरिएको छ । एक जना कम्प्युटर अधिकृतलाई राजश्व सङ्कलन सम्बन्धी जिम्मेवारी दिइएको छ । यस गाउँपालिकाको सँगठन संरचनामा राजश्व इकाईलाई प्रशासन योजना तथा अनुगमन शाखा अन्तर्गत राखिएको छ । यस गाउँपालिकाको सँगठन संरचना तल दिइएको छ ।

- गाउँसभा → लेखा, विधायन, सुशासन तथा अन्य समिति
- गाउँकार्यपालिका → आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, पुर्वाधार विकास र वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन
- अध्यक्ष
  - उपाध्यक्ष → न्यायिक समिति
- **प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत**
  ८ औ (प्र./सा.प्र.)-१

प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा

प्रशासन इकाइ(जिन्सी र दर्ता चलानी समेत)
अधिकृत ६/७ औं (प्र./सा.प्र.)-१
सहायक ५औं (प्र./सा.प्र.)-२
क.अ., ५ औं (विविध)-१
सहायक, चौथो (प्र./सा.प्र.)-२
इलेक्ट्रिसियन ४/५औं(इन्जि./इले)-१
हेभी सवारी चालक -२, ह.स.चा.-४
का.स.- १०, स्वीपर -२

राजस्व इकाइ
सहायक ५औं (प्र./सा.प्र.)-१

योजना तथा अनुगमन इकाइ
सहायक ४/5 औं (प्र./सा.प्र.)- १

कानुनी मामिला ईकाई
सहायक ५औं (कानुन)-१

सूचना प्रविधि शाखा:
सूचना प्रविधि अधिकृत-१

वडा कार्यालयहरु- ८
सहायक ५औं (प्र./सा.प्र.)-८
अ.स.इ/स.इ. ४/५औ (इन्जि./सि.)-८
सहायक, चौथो/तेश्रो (प्र./सा.प्र.)-८
का.स.. श्रेणीविहिन- १६

पूर्वाधार विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन शाखा
ईन्जिनियर ६/७ औं इन्जि/सि.)-२

सडक, सिंचाइ तथा अन्य पूर्वाधार विकास इकाइ
सब-ईन्जि, ५औ (इन्जि./सभिल)-१

भवन तथा मापदण्ड कार्यान्वयन इकाइ
सब-ईन्जि., ५औं (इन्जि./सिभिल)-१
सर्वेक्षक/अमिन, ४/५औं(इन्जि./सर्भे)-२

वातावरण, सरसफाइ तथा विपद व्यवस्थापन इकाइ
वातावरण निरीक्षक छैटौं (विविध)-१
खा.पा.स.टे.-२
फायरमेन-२

सामाजिक विकास शाखा

सामाजिक सुरक्षा तथा पन्जिकरण इकाई
अधिकृत ६/७औं (प्र./सा.प्र.)-१ सहायक ४/५ (प्र./सा.प्र.)-१ स.क.अ., चौथो (विविध)-१

महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण इकाइ
म.वि.नि./स.म.वि.नि.,४/५औ (विविध)-२

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
अधिकृत ६/७ औ (शिक्षा/शि.प्र.) -१
प्रा.स., ५औं (शिक्षा) -१

आर्थिक प्रशासन शाखा
अधिकृत ६/७/८ औ (प्र./ले)-१
लेखा सहायक ४/५ औ (प्र./ले)-२

आन्तरिक लेखा परिक्षण इकाई
आन्तरिक लेखा परिक्षक 5 औं (प्र./लेखा) -१

आर्थिक विकास शाखा
सहायक ५औं (प्र./सा.प्र.)-१
स.क.अ., ४/५ (विविध)-१

स्वास्थ्य शाखा
ज.स्वा.नि.- ६/७औं (स्वा./हे.इ.)-१
सि.अ.न.मि.- ६/७औं (स्वा./नर्सिङ)-१
हे.अ./अहेव ४/५ औं (स्वा/हे.ई.)-१

नगर प्रहरी
(कार्यविधि बनाइ पदपूर्ति गर्नुपर्ने)
नगर प्रहरी हवल्दार-२

कृषि शाखा र सेवा केन्द्र:
अधिकृत ६/७ (कृषि)-१, प्रा.स. ५ औं (कृषि)-४ जना, ना.प्रा.स. ४थौं (कृषि)-८, का स-१

पशु सेवा शाखा र केन्द्र:
अधिकृत ६/७ (भेटेरिनरी)-१, प्रा.स. ५/६औं (पशु सेवा)-२ {भेटेरिनरी-१, लापोडेडे-१}, ना. प्रा.स. ४/५औं -८ {भेटेरिनरी-४, लापोडेडे-४}
का.स. -१

स्वास्थ्य चौकीहरु ४ वटा (हरेकमा):
(सि.अ.हे.व ६/७औं -१, हे.अ ५/६औं -१, अ.हे.व. ४/५औं -२, अ.न.मि. ४/५औं -४, ल्याव असिष्टेन्ट ४/५औं -१, रेडियोग्राफर ४/५औं -१, ह.स.चा.-१, का स -२)
{मेडिकल अधिकृत २ (करार)}

आधारभूत स्वास्थ्य इकाइ ६ वटा(हरेकमा):
(अ.हे.व. ४/५औं -१, अ.न.मि. ४/५औं -१, का स -१)

आयुर्वेद औषधालय १ वटा:
(कविराज ५/६/७औं -१, वैद्य ४/५औं -२, का स -१)

सर्पदंश उपचार केन्द्र-
(अ.हे.व. ४/५औं -२, का स -२), **इमर्जेन्सी सेवा** -(अ.हे.व. ४/५औं) -४

२.२.३ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यदलको विवरण

यस गाउँपालिकाकाको राजश्व परिचालनको लागि नीतिगत सुझाव तथा अनुगमनका लागि उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा निजी क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने उद्योग तथा वाणिज्यसँग सम्बन्धित संस्थाहरूको प्रतिनिधिहरू समेत रहेको ७ सदस्यीय राजश्व परामर्श समितिको गठन भै कार्यरत रहेको छ । यही समितिलाई नै राजश्व सुधार कार्ययोजना तयारीकालागि कार्य दलको रुपमा कार्य जिम्मेवारी दिइएको छ । साथै यस कार्यदलले राजश्व सुधार कार्ययोजनालाई वार्षिक रुपमा परिमार्जन गर्ने छ ।

तालिका नं. ५ : राजश्व परामर्श समितिको नामावली

क्र.सं.	नाम	पद	समिति/जिम्मेवारी
१	श्री शान्ति चौधरी	उपाध्यक्ष	संयोजक
२	श्री लाल बहादुर योगी	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
३	श्री खिम बहादुर बुढा मगर	गढवा उद्योग वाणिज्य संघ अध्यक्ष	सदस्य
४	श्री शोभा रावत क्षेत्री	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	श्री राउल देव चौधरी	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
६	श्री शम्भुराज आचार्य	लेखा अधिकृत	सदस्य
७	श्री शम्भु चौधरी	राजश्व शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव

स्रोत : राजश्व शाखा गढवा गाउँपालिका २०७८

२.२.४ राजश्व प्रशासन तथा परिचालनको व्यवस्था

राजश्व सङ्कलनकोलागि राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारी, राजश्व सङ्कलन स्थलको भौतिक अवस्था, फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर, यातायातका साधन तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू, राजश्व सङ्कलनको प्रक्रिया तथा सङ्कलन भएको राजश्वको बैंकमा दाखिला गर्ने विधि, राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग, विलिङ्ग सम्बन्धी व्यवस्था, राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

२.३ गाउँपालिकाको सम्पत्ति विवरण

२.३.१ व्यापारिक कम्प्लेक्स, पसल कबल तथा सटर

यस गाउँपालिकामा वडा नं ६ मा ११ वटा सटरहरू भाडामा दिइएका छन । ती सटरहरूबाट गाउँपालिकाले प्रति सटर मासिक रु ८००० का दरले भाडामा दिएको छ ।

२.३.२ सभाहल, अतिथि गृह, धर्मशाला

यस गाउँपालिकामा सभा सम्मेलन प्रयोजनकालागि एउटा सभा हल निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छ । यस हलको निर्माण पश्चात यसलाई भाडामा दिन सकिने छ ।

२.३.३ सवारी तथा निर्माण साधन (जीप, जेसिबी, ट्रिपर, ट्र्याक्टर आदि)

यस गाउँपालिकामा रहेका सवारी साधन तथा निर्माण साधन सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ६ : गाउँपालिकामा रहेका निर्माण तथा सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	मेसिन औजार तथा अन्य उपकरण	इकाई	संख्या	हालको उपयोग
१	टाटा पिक अप	संख्या	१	अफिस प्रयोजन
२	मोटरसाइकल	संख्या	३	अफिस प्रयोजन
३	स्कुटर	संख्या	१	अफिस प्रयोजन
४	साइकल	संख्या	११	अफिस प्रयोजन

स्रोत : गढवा गाउँपालिका कार्यालय, २०७८

२.३.४ खानेपानी आयोजना, सुविधा र धारा

यस गाउँपालिकामा व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गरिएका ९ वटा खानेपानी आयोजना रहेका छन । ती प्रमुख खानेपानी आयोजनाको नाम, स्थान तथा लाभान्वित घरधुरी सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका नं. ७ : खानेपानी आयोजना सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	खानेपानी आयोजनाको नाम र स्थान	वडा नं	लाभान्वित घरधुरी
१	धैरेनी रतनपुर खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	३	४००
२	महदेवा खानेपानी स्कीम ३ नं २	३	८००
३	महदेवा खानेपानी स्कीम ३ नं ३ सरसफाई उपभोक्ता समिति	३	२५०
४	महदेवा खानेपानी स्कीम ४ नं ४ सरसफाई उपभोक्ता समिति(खेरा)	३	२५०
५	बनवारी खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	१३२
६	वनघुसरी खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	८७
७	मलमला खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	२५०
८	पत्रिङ्गा खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	२५०
९	जेठान गाउँ खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	४००
	जम्मा		२८१९

स्रोत : समूहगत छलफल २०७८

२.३.५ बसपार्क, पार्किङ्गस्थल

गाउँपालिकामा व्यवस्थित रुपमा बसपार्क तथा पार्किङ्ग स्थल सञ्चालनमा आएको छैन । गढवा बजार र कारकाँदो गरी २ स्थानमा बसपार्क सञ्चालनमा ल्याउन सकिने देखिन्छ ।

तालिका नं. ८ : बसपार्क सम्बन्धी विवरण

क.सं.	बसपार्क रहेको स्थान	वडा नं	पार्किङ्ग क्षमता
१	कारकाँदो	१	३०
२	गढवा	६	२५

स्रोत : समूहगत छलफल २०७८

२.३.६ पार्क तथा मनोरञ्जन स्थल, भ्युटावर

यस गाउँपालिकामा धार्मिक तथा पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण स्थानहरू रहेका छन् । वडा नं ८ स्थित राम जानकी मन्दिरमा भारतदेखि पर्यटकहरू घुम्न आउने गर्दछन । यस सम्बन्धी थप विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका नं. ९ : खेलकुद, पार्क पिक्निक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण

स्थलको नाम	वडा नं	उपयोग	स्वामित्व
भ्यू टावर	८	दृश्यावलोकन	गाउँपालिका
मुलपानी	१	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
धानखोला, जुरौने	१	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
राप्ती पुलको आसपास	२	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
जङ्गलकुटी र बाघनाथ	३	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
जामुनेबास	५	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
कन्दारा मन्दिर	६	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
चम्बोला	७	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
रामसीता मन्दिर	८	धार्मिक पर्यटन	गाउँपालिका
चिसापानी माथि हुलाकी डाँडा	८	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका
कोइलाबास नाका	८	मनोरञ्जन र पिक्निक स्थल	गाउँपालिका

स्रोत : गढवा गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण २०७५

२.३.७ सार्वजनिक शौचालय

गढवा गाउँपालिकाको वडा नं ६ र वडा नं १ मा सार्वजानिक शौचालय निर्माण गरिएका छन । यस सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका नं. १० : गाउपालिका क्षेत्रका सार्वजानिक शौचालय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सार्वजनिक शौचालय भएको स्थान	वडा नं
१	कारकाँदो	१
२	गढवा	६

स्रोत : समूहगत छलफल २०७८

२.१ आर्थिक अवस्था

२.३.८ उद्योग तथा कलकरखाना

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा सञ्चालन भएका र २०७८ मंसिर मसान्तसम्म गढवा गाउँपालिकामा दर्ता भएका व्यापार तथा व्यवसायहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ११ : उद्योग तथा कलकारखाना सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	उद्योगको किसिम	संख्या
१	क्रसर उद्योग	१७
२	इट्टा उद्योग	२

स्रोत : समूहगत छलफल २०७८

२.३.९ बजार

यस गाउँ क्षेत्रभित्र कुल ६ स्थानमा बजार रहेको छ । बजार रहेको स्थानको नाम र वडा नम्बर देहाय बमोजिमका तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १२ : प्रमुख बजार सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	बजारको नाम	वडा नम्बर
१	धानखोला	१
२	कालाकाँटे	१
३	गोबरडिया	१
४	गढवा	६
५	जेठान गाउँ	१
६	कोइलाबास	८

स्रोत : समूहगत छलफल २०७८

२.३.१० पोखरीहरूको विवरण

यस गाउँपालिकामा सार्वजानिक पोखरीहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. १३ : प्रमुख पोखरी सम्बन्धी सम्बन्धी विवरण

क्र.सं	पोखरी रहेको स्थान	क्षेत्रफल	स्वामित्व
१	चम्बोला	१ बिघा	सार्वजानिक
२	गोबरडिया		वन क्षेत्रभित्र
३	परस्पुर वडा नं ४	५ विघा	सार्वजानिक

स्रोत : समूहगत छलफल २०७८

परिच्छेद - तीनः गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्व अधिकार र सो अधिकारको कार्यान्वयन, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरू र सुधार गर्नुपर्ने कार्यहरूको शीर्षकगत विश्लेषण गरिएको छ।

३.१ स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ मा स्थानीय सरकारको राजश्व अधिकार सम्बन्धीका प्रावधानहरू यस शीर्षक अन्तर्गत प्रस्तुत गरिएको छ।

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची - ८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजश्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- भूमिकर (मालपोत)
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

त्यसै गरी नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ :

- ✓ धारा २२८ : कर लगाउन वा ऋण लिन नपाईने
- ✓ (१) कानून बमोजिम बाहेक स्थानीय तहमा कुनै पनि किसिमको कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन।
- ✓ (२) स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ।
- ✓ धारा २३६ : अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने बस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको वाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाईने छैन।

३.१.२ कानुनी व्यवस्था

संघीय कानुन **(स्थानीय सरकार संचालन ऐन (स्थाससंऐ), २०७४** को दफा ५४ देखि दफा ६३ सम्म र **अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन (असविव्यऐ), २०७४** अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय सङ्कलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ :

(क) गाउँपालिकाको एकल अधिकारः

सम्पत्ति कर: स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ (संशोधन) को दफा ५५ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ। यसरी सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। "घरले चर्चेको जग्गा" भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्नेछ। घर जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउँदा घर जग्गाको मूल्याङ्कनका आधारहरू देहाय बमोजिम हुनेछन :

(क) घर र घरजग्गाको आकार, प्रकार, बनौट र उपयोगको अवस्था,

(ख) घर र घरजग्गाको चलनचल्तीको मूल्य र घरको ह्रास मूल्य,

(ग) घर र घरजग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था

(घ) सम्पत्ति करको दर निर्धारण गर्दा नागरिकको जीवनस्तर, आर्थिकस्तर र कर तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा

- ✓ ***भूमिकर (मालपोत):*** सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने **(दफा ५६)**
- ✓ ***घर जग्गा बहाल कर:*** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा **(दफा ५७)**
- ✓ ***व्यवसाय कर:*** व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा **(दफा ५८)**
- ✓ ***सवारी साधन कर:*** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा **(दफा ६४)**
- ✓ ***जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:*** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, मरेका वा मारिएका जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत **(दफा ६१)**

आ) शुल्क

- ✓ बहाल बिटौरी शुल्क: आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत **(दफा ५९)**
- ✓ पार्किङ शुल्क: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत **(दफा ६०)**

इ) सेवा शुल्क (दफा ६२)

- ✓ आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा।
- ✓ आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोवीघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि)
- ✓ अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्याङ्कन सेवा शुल्क
- ✓ सिफारिश सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क

ई) बिक्री गर्न सक्ने (दफा ६२ क)

- ✓ केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय अध्ययन तथा परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न पाउने
- ✓ आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि ।
- ✓ नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, बिक्री तथा व्यस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्रीबाट संकलित राजश्व मध्ये ६० प्रतिशत स्थानीय संचित कोषमा र ४० प्रतिशत प्रदेश संचित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था
- ✓ मापदण्ड बमोजिम ऐनमा शंसोधन नभईसकेको अवस्था

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने (दफा ६२ ख)

- ✓ सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने ।
- ✓ वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धीत गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

नोट : २०७६ आश्विन २७ गते प्रमाणीकरण गरिएको वन ऐन, २०७६ मा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ६२ मा भएको प्रावधानलाई वन ऐन २०७६ दफा २२ ले यसरी प्रभावित पारेको छ ।

ऊ) वन विकासको लागि खर्च गर्नुपर्ने (वन ऐन २०७६ दफा २२)

१) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम वनको विकास, संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा खर्च गरी बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा ५० प्रति रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय गरी गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकास कार्यमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खर्च गरी बाँकी रहेको रकम उपभोक्ता समूहको हितमा प्रयोग गरिनेछ ।

ए) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सिफारिश, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- ✓ दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ११ को घ को ७)
  - स्थानीय सहकारी संस्था
  - १०० वाट सम्मको एफएम रेडियो
  - घ वर्गको ठेक्का इजाजत
  - सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय
  - प्राविधिक शिक्षा तथा ब्यवसायीक तालिम
  - मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय
  - ट्युसन, कोचिङ्ग
  - औषधि पसल
  - परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा
  - ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग
  - स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म
  - स्थानीय तहका पत्र पत्रिका
  - जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक

- ○ स्थानीय स्तरका संघ संस्था
- ○ इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केवुल तथा तार विहिन टेलिभिजन
- ○ लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्य जिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)

✓ नक्सा पास दस्तुर **(दफा ३३ को ४)**

✓ दण्ड जरिवाना (असविव्यऐ)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय सङ्कलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ ।

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ७ को अनुसूची ४):

✓ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

✓ खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी

✓ सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी

✓ पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी

✓ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले स्थानीय तहहरूलाई प्रदान गरेको राजश्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजश्वको दर तथा सङ्कलनका अन्य आधारहरूको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ ।

तालिका नं. १४ : प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (प्रतिशतमा)

क.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	पर्वतारोहण	५०	२५	२५
२	विद्युत	५०	२५	२५
३	बन	५०	२५	२५
४	खानी तथा खनिज	५०	२५	२५
५	पानी तथा अन्य स्रोत	५०	२५	२५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, अनुसूची ४

(ग) राजश्व बाँडफाँट (असविव्य, ऐनको दफा ६)

(अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

(आ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिकाले उठाउने ।

(इ) मनोरञ्जन करको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिकाले उठाउने

(ई) विज्ञापन करको दर गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करबाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम गाउँपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।
- (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई वाँडफाँट गरिने ।

(उ) नेपाल सरकारले सङ्कलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट सङ्कलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।

- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने

(ऊ) प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टीको बाँडफाँट आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत

- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजश्व बाँडफाँट अन्तर्गत संघीय सरकारबाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । उक्त रकम संघीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ ।

१) प्रदेश सरकारबाट गरिने बाँडफाँट (दफा ६ क)

त्यसै गरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करबाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । यसका अतिरिक्त स्थानीय तहबाट सङ्कलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रकम सम्बन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ ।

तालिका नं. १५ : स्थानीय र प्रदेश तह वीचको राजश्व बाँडफाँट

क.सं.	करका क्षेत्रहरू	सङ्कलन गर्ने तह	राजश्व बाँडफाँट (प्रतिशतमा)	
			प्रदेश	स्थानीय तह
१	सवारी साधन कर	प्रदेश	६०	४०
२	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	स्थानीय	४०	६०
३	मनोरञ्जन कर	स्थानीय	४०	६०
४	विज्ञापन कर	स्थानीय	४०	६०

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

२) मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क (दफा ६)

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्तःशुल्क रकम मध्येबाट उठेको रकमलाई संघीय विभाज्य कोषमा राखी सो रकम मध्ये संघीय सरकारले ७० प्रतिशत, प्रदेशले १५ प्रतिशत र स्थानीय सरकारले १५ प्रतिशत बाडँफाँड गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

तालिका नं. १६ : मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्कको बाँडफाँट

क.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
२	अन्तशुल्क	७०	१५	१५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, परिच्छेद ३ (६)

(घ) अनुदान (परिच्छेद ४)

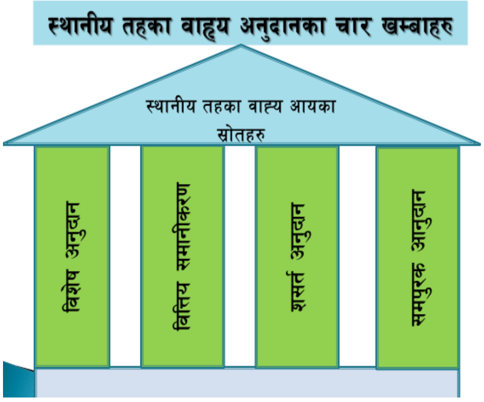

संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने वित्तीय समानीकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। त्यसै गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था छ। समपूरक तथा विशेष अनुदानकोलागि स्थानीय तहहरूबाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार संघीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ।

१) ***वित्तीय समानीकरण अनुदान:*** खर्चको आवश्यकता र राजश्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा ८)**

२) ***सशर्त अनुदान:*** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त (**दफा ९)**

३) ***समपूरक अनुदान:*** पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त **(दफा १०)**

४) ***विशेष अनुदान:*** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट **(दफा ११)**

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण (परिच्छेद ५)

- ✓ नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- ✓ नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- ✓ नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई ब्याख्या गरेको छ। स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन्।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) मा गरिएको व्यवस्था
• कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनाबाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्रमा कर नलाग्ने • सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीबाट गर्न सक्ने (	• कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने • गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने • कर वा गैर कर राजश्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजश्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था	अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४) मा गरिएको व्यवस्था
	• राजश्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने

३.२ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था

यस भागमा गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत् रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ ।

तालिका नं. १७ : आन्तरिक आय सङ्कलनको विद्यमान अवस्था विवरण

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
क.	**कर राजश्व**			
१	सम्पत्ति कर	भएको	भएको	भएको
२	भूमिकर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
३	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
४	व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	नभएको	भएको
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	नभएको	नभएको
७	विज्ञापन कर	भएको	नभएको	भएको
८	मनोरञ्जन कर	भएको	नभएको	भएको
ख).	**गैर कर राजश्व**			
ख.१	**शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल**			
१	वहाल विटौरी शुल्क	भएको	नभएको	भएको
२	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	नभएको	भएको
३	पर्यटन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
४	परिक्षा शुल्क	भएको	भएको	भएको
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
९	अस्पताल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
१०	एम्बुलेन्स संचालन	भएको	नभएको	नभएको
११	दमकल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	भएको	भएको	भएको
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	नभएको	नभएको
१४	स्थानीय विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
ग.	**दस्तुर**			
१	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	भएको	भएको	भएको
४	नाता प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
घ.	**बिक्री तथा अन्य आय**			
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री	भएको	भएको	भएको
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री	भएको	नभएको	नभएको
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम	भएको	भएको	भएको
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त	नभएको	नभएको	नभएको
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	भएको	भएको	भएको
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

३.३ आन्तरिक आय उठाउन सक्ने तर हालसम्म नउठाएका शीर्षकहरू तथा परिचालनका उपाय :

यस गाउँपालिकाका हालसम्म आय सङ्कलन गर्न सक्ने शीर्षकहरू भएता पनि विविध कारणले परिचालन गर्न नसकिएका शीर्षकहरू सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेका छन ।

तालिका १ : आन्तरिक आय शीर्षकह तथा परिचालनका उपाय

क्र.सं.	सम्भावना भएतापनि हालसम्म नउठाएका आय शीर्षकहरू	लागु नहुनुका कारण	परिचालन गर्ने उपाय
१	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	यस शीर्षकमा चालु आ.व.मा अनुमान समेत गरिएको छैन । करको दायरामा ल्याउन पहल नगरिएको देखिन्छ ।	साना सवारी साधनहरूको लगत सङ्कलन गरी करको दायरामा ल्याउनु पर्ने
२	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	यस शीर्षकमा चालु आ.व.मा अनुमान समेत गरिएको छैन । करको दायरामा ल्याउन पहल नगरिएको देखिन्छ ।	कवाडी करलाई करको दायरामा ल्याउनकालागि पहल गर्नुपर्ने
३	विज्ञापन कर	करका दरहरू निर्धारण गरिएको तर विज्ञापन सामग्रीहरूको एकिन तथ्याङ्क नहुँदा अनुमान समेत गर्न नसकिएको	विज्ञापन सामग्रीहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता लगाई करको दायरामा ल्याउन पहल गर्नुपर्ने
४	वहाल विटौरी शुल्क	यस शीर्षकमा शुल्क लिन पाउने भनेको हाटबजारबाट मात्र देखिएको छ । हाटबजारहरू व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्न नसक्दा यो शुल्क सङ्कलन गर्न नसकिएको	हाटबजारहरू व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गरी करको दायरामा ल्याउनु पर्ने
५	पर्यटन शुल्क	पर्यटकीय स्थानहरूको आवश्यक व्यवस्था मिलाउन नसकिएको	सम्भावित स्थानहरूको भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास गरी दर निर्धारण गरी करको दायरामा ल्याउनु पर्ने

क्र.सं.	सम्भावना भएतापनि हालसम्म नउठाएका आय शीर्षकहरू	लागु नहुनुका कारण	परिचालन गर्ने उपाय
६	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यको लागि भौतिक साधन तथा ल्याण्डफिल्ड साइटको व्यवस्था नभएको	फोहर सङ्कलन गर्ने साधन तथा ल्याण्डफिल्ड साइटको व्यवस्था गर्ने
७	अस्पताल संचालन	लमही बजार नजिकै भएकाले आवश्यकताको महशुश नगरिएको	

३.४ आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरूको विद्यमान अवस्था र सम्भावना विश्लेषण

यस भागमा गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ । तथ्याङ्कीय विश्लेषणको लागि कर तथा गैर करका आधार र करदाता संख्याको पहिचान गरिएको छ । त्यसैगरी प्रति इकाई कर तथा गैर करका दरको अनुमान गरी करदाता संख्याका आधारमा कुल सम्भाब्यता पहिचान गरिएको छ। राजश्व अनुमान गर्दा कुल सम्भाब्यताको सबै अंश तत्काल करको दायरामा ल्याउन संभव नहुने हुँदा दायरामा ल्याउन सकिने अंश अनुमान गरी आय प्रक्षेपण गरिएको छ।

३.४.१ स्थानीय कर राजश्व

(क) सम्पत्ति कर

विद्यमान अवस्था :

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र कुनैपनि व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण घर र जग्गाको एकिकृत रुपमा हिसाब गरी मूल्याङ्कनका आधारमा सम्पत्ति कर लगाउँदै आएको छ। आर्थिक ऐनको दफामा सम्पत्ति करको दर उल्लेख गरिएको छ। तर अनुसूचीमा (१) मा एकिकृत सम्पत्ति करका दरहरू उल्लेख गरिएका छन ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट २ लाख ५२ हजार २ सय ६९ रुपैया सङ्कलन भएको थियो । चालु आ.व.मा रु १५ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्म रकम सङ्कलन भएको देखिदैन ।

सम्भाव्यता :

विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लगाउने व्यस्था गर्नुपर्दछ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस गाउँपालिकामा ९४४८ घर संख्या रहेको छ। यही संख्यालई देहायको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका नं. १८ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

सम्पत्ति मूल्य विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	औसत करको दर	सम्भाव्य सङ्कलन (रु.)
रु. ५ लाख सम्म	२७००	२०	५४०००
रु. ५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	२२००	५०	११००००
रु. १० लाख १ देखि २० लाख सम्म	१८००	१२५	२२५०००
रु. २० लाख १ हजार देखि ५० लाख सम्म	१२००	१५०	१८००००
रु. ५० लाख १ देखि १ करोड सम्म	८४८	२२५	१९०८००
रु. १ करोड १ देखि २ करोड सम्म	४००	२५०	१०००००

सम्पत्ति मूल्य विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	औसत करको दर	सम्भाव्य सङ्कलन (रु.)
रु. २ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	२००	३५०	७००००
रु. ५ करोड भन्दा बढी	१००	५००	५००००
जम्मा	९४४८		९७९८००

सुझावहरू

- सम्पत्ति कर सङ्कलन कार्यविधि तयार पारेर सम्पत्ति कर सम्बन्धी दर निर्धारण गरी घर र घरले चर्चेको जग्गाको मूल्याङ्कन दर र घर तथा संरचना ह्रासकट्टी समेत मूल्याङ्कन दर निर्धारण गर्नुपर्ने
- करदाताको पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक गर्ने

(ख) मालपोत वा भूमि कर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को संशोधनले घर र भौतिक संरचना र चर्चेको दोब्बर सम्मको जग्गामा सम्पत्ति कर तथा बाँकी जग्गामा भुमिकर (मालपोत) लगाउन सक्ने व्यवस्था अनुसार यस गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा यसको व्यवस्था गरेको छैन । आर्थिक ऐनमा मालपोत सम्बन्धी दफा उल्लेख गरी अनुसूचीमा दर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

आ.व. २०७७/७८ मा रु.७२ लाख ४४ हजार २ सय १० मालपोतबाट सङ्कलन भएको थियो । यस शीर्षकमा चालु आ.व.मा रु. ५ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्ममा रकम सङ्कलन भएको देखिंदैन ।

सम्भाव्यता :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा व्यवस्था गरे अनुसार घर तथा संरचनाले चर्चेको भन्दा बाहेकको जग्गामा भूमिकर (मालपोत) करको सम्भाव्यता अनुमान गरिएको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार यस गाउँपालिकामा परिवार संख्या १००८४ रहेको छ । परिवार संख्याको एक तिहाई थप व्यक्तिसँग जग्गाको स्वामित्व रहेको अनुमान गर्दा यस गाउँपालिकामा १३१०९ जना मालपोत करदाता अनुमान गरिएको छ । खेतीयोग्य जमिन ५२.०२ वर्ग कि.मी.कूल भूमिकर योग्य जग्गालाई सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र, आवास क्षेत्र र कृषि क्षेत्र खेत, कृषि क्षेत्र बारी गरी ४ क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी जग्गाको मूल्य र उपयोगको आधारमा दर निर्धारण गर्दा भूमिकरको सम्भावना देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १९ : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

जग्गा विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	क्षेत्रफल कट्ठा	करको दर (रु. प्रति कट्ठा)	सम्भाव्य सङ्कलन रु. हजारमा
सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र	३६००	३५०६५	८	२८०५२३
आवास क्षेत्र	३३०९	३२२३१	७	२२५६१७
कृषि क्षेत्र खेत	३४००	३३११७	१०	३३११७३
कृषि क्षेत्र पाखो	२८००	२७२७३	७	१९०९१२
जम्मा	१३१०९	१२७६८७		१०२८२२५

सुझावहरू

- मालपोतको दर निर्धारण गर्दा जग्गाको किसिमको आधारमा नगरी क्षेत्रफल र मूल्याङ्कनको आधारमा गर्ने
- बाटोले छोएको र नछोएको पत्ता लगाउन बाटोको लगत कट्टा गरी भु सूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने
- मालपोत सङ्कलन कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने

(ग) घरजग्गा बहाल कर

विद्यमान अवस्था:

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ मा गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आशिंक रुपमा बहालमा दिइएमा बहाल रकममा अनुसूची २ अनुसार बहाल लगाई असुल उपर गरिनेछ भनी उल्लेख गरिएता पनि आर्थिक ऐनको अनुसूची २ मा एकिकृत सम्पत्ति कर सम्बन्धी दर उल्लेख गरिएको छ। जुन कुरा सच्याउनु पर्ने देखिन्छ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रु ३ लाख ६१ हजार २ सय १० रुपैया सङ्कलन भएको थियो। चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा रु ५ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्ममा रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावना:

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण अनुसार व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि भाडामा दिने परिवार २० र व्यवसायिक प्रयोजनको लागि १५ घर रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। बहाल रकमको १० प्रतिशत दर कायम गर्दा सङ्कलन हुनसक्ने रकम देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका नं. २० : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

प्रयोजनका आधारमा बहाल लिने करदाता	बहालमा भएको घरजग्गा संख्या	औसत मासिक भाडा रकम	जम्मा वार्षिक भाडा असुली	प्रस्तावित करको दर	घर बहाल कर
	(क)	(ख)	(ग)	(घ)	(ङ)
	अनुमानित	अनुमानित	क x ख x १२	प्रतिशत	ग को १० प्रतिशत
अडिट गर्ने संस्थागत प्रयोजनले व्यवसायीक फर्म, वित्तिय तथा सार्वजनिक संस्थाहरूलाई वहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. १०००० भाडा आर्जन गर्ने)	१५	१०,०००	१,८००,०००	१०	१८०,०००
घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. ६००० भाडा आर्जन गर्ने)	२०	६०००	१,४४०,०००	१०	१४४,०००
जम्मा	३५		३,२४०,०००		३२४,०००

सुझावहरू

- घर जग्गा बहाल असुलीको कार्यविधि निर्माण गर्ने
- बहालमा लगाइएको जग्गा तथा घरको लगत सङ्कलन गर्ने
- घरजग्गा बहाल रकम मूल्याङ्कन गर्न घर तथा संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटको दरले बहाल मूल्य निर्धारण गर्ने र सो बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गरी कर सङ्कलन गर्ने

(घ) व्यवसाय कर

विद्यमान अवस्था:

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा व्यवसाय कर लगाई असुल उपर गरिने व्यवस्था गरेको छ । वस्तुस्थिति विवरणमा व्यवसायीहरूको तथ्याङ्क उपलब्ध छैनन।

आ.व. २०७७/७८ मा व्यवसाय करको शीर्षकबाट रकम सङ्कलन भएको देखिदैन। चालु आ.व.मा रु १० लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्म कुनै रकम सङ्कलन भएको देखिदैन।

सम्भावनाः

राजश्व उपशाखामा पनि यस प्रकारको तथ्याङ्क उपलब्ध नहुँदा व्यवसाय करको अनुमान लमसममा गरिएको छ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्र विभिन्न व्यवसाय गरी बस्ने व्यवसायीहरू ५०० अनुमान गरी ती व्यवसायीहरूबाट औषत रु १००० व्यवसाय कर लिंदा यसबाट रु ५ लाख सङ्कलन हुने सम्भावना रहेको छ ।

सुझावहरू

- व्यवसायको प्रकृति तथा पूँजीगत लगानीको आधारमा वर्गीकरण गर्ने र दर निर्धारण गर्ने
- गाउँपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्नका लागि गाउँकार्यपालिकाबाट व्यवसाय संचालन इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्था गर्न गढवा उद्योग वाणिज्यसँग सहकार्य तथा समन्वय गर्ने
- व्यवसाय कर सङ्कलनको लागि वर्षमा १ पटक व्यवसाय कर सङ्कलन अभियान सञ्चालन गर्ने
- व्यवसायीहरूले कर चुक्ता प्रमाणपत्र लिंदा व्यवसाय नवीकरण गरेको प्रमाण अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्ने नीति निर्माण गरी आन्तरिक राजश्व कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा उद्योग वाणिज्य संघ कार्यालयसँग सहकार्य गर्ने

(ङ) जडिवुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले उन, जडिबुटी, कवाडी, माल, र प्रचलित कानूनले निषेध गरेको जीवजन्तु बाहेकका अन्य मृत वा मारिएका जीवजन्तुहरूको हाड, सिङ, प्वाख, छाला, जस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गरेवापत कर लगाई असुल उपर गर्ने व्यवस्था गरेको छ । आर्थिक ऐनको दफा ५ मा कवाडिजन्य वस्तुहरूको व्यवसायिक कारोबार गर्दा लाग्ने करको व्यवस्था गरेको छ र अनुसूची ४ मा कवाडिजन्य वस्तुहरूको करको दर उल्लेख गरिएको छ ।

गत आ.व.मा यस शीर्षकबाट कुनै रकम सङ्कलन भएको देखिंदैन । चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकबाट अनुमान गरिएको छैन । मंसिर मसान्तसम्ममा पनि रकम सङ्कलन भएको देखिदैन ।

सम्भावना

कवाडी सामान व्यवसायिक कारोबार गर्ने सँग आगामी आ.व. मा यस शीर्षकमा एक मुष्ठ रुपमा रु १ लाख ५० हजार सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

सुझावहरू

- जडीबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु कारोबार इजाजत दस्तुर र करको दर निर्धारण गर्ने
- यसको व्यवसायिक कारोबार गर्नेलाई इजाजत गरी कारोबारको आधारमा कर सङ्कलन गर्ने

(च) विज्ञापन कर

विद्यमान अवस्थाः

यस गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा प्रदेश कानून स्वीकृत भई सोही कानूनमा व्यवस्था भएको अवस्थामा सोही बमोजिम हुनेछ भनी उल्लेख गरिएको छ । यसलाई सच्याउनु पर्ने देखिन्छ । गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा विभिन्न किसिमका विज्ञापनका सामग्रीहरूको विज्ञापन गर्दा लाग्ने विज्ञापन करको दरहरू निर्धारण गरेको छ । यसबाट आ.व.२०७७/७८ मा कुनै पनि रकम सङ्कलन भएको छैन । चालु आ.व.का लागि यस शीर्षकमा रकम अनुमान गरिएको छैन ।

सम्भावना:

गाउँपालिकामा सूचीकृत कम्पनी तथा छलफलको आधारमा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र विभिन्न स्थानमा गरी करिब १७६ वटा विभिन्न विज्ञापनका सामग्री राखिएको अनुमान गरिएको छ । सोही अनुमानका आधारमा विश्लेषण गरी विज्ञापन करको देहायअनुसार सम्भाव्यता यकिन गरिएको छ :

तालिका नं. २१ : विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

विज्ञापन सामग्री	विज्ञापन सामग्रीको साइज अनुसार संख्या				औषत दर प्रति गोटा (रु.)	संभाव्य रकम (रु.)
	ठूला	मध्यम	साना	जम्मा		
होर्डिङ वोर्ड, ग्लोब वोर्ड	१०	२०	३०	६०	१५००	९००००
भित्तेलेखन	१५	२०	२५	६०	५००	३००००
फ्लेक्स व्यानर	१२	१८	२६	५६	५००	२८०००
जम्मा	३७	५८	८१	१७६	२५००	१४८०००
					६०%	८८८००

सुझावहरू

- विज्ञापन सामग्री तथा प्रयोग भएका स्थानका सन्दर्भमा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने
- संकलित विवरण अनुसार विज्ञापनको करको दर निर्धारण गर्ने
- न्युनतम सङ्कलन हुन सक्ने गरी ठेक्का अंक गणना गर्ने र ठेक्का दिने

(छ) सवारी कर (साना सवारी)

विद्यमान अवस्था :

विद्यमान व्यवस्था अनुसार गाउँपालिका क्षेत्रभित्र टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साको दर्ता र नवीकरण वापत सवारी कर लगाउने अधिकार रहेको छ । सो व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक ऐन, २०७७ मा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र ठेगाना रहने गरी दर्ता भएका गढवा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र चल्ने सवारी साधनमा वार्षिक कर लगाउने गरी दर निर्धारण गरेको छ ।

सवारी साधन कर तर्फ आ.व.२०७७/७८ मा कुनै रकम सङ्कलन भएको छैन र चालु आ.व.को लागि अनुमान समेत गरिएको छैन । चालु आ.व. को मंसिर मसान्तसम्म कुनै रकम समेत सङ्कलन नभएको देखिन्छ ।

सम्भावना :

गाउँपालिका क्षेत्रमा सडक यातायातको विकास र विस्तारसँगै करिब १७५ अटोरिक्साहरू संचालनमा रहेको अनुमान गरिएको छ । गाउँपालिकाले प्रति अटोरिक्सा दर्ता तथा नवीकरण वापत रु. १५०० साना सवारी कर निर्धारण गर्दा यसबाट वार्षिक रु. २ लाख ६२ हजार ५ सय सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना देखिन्छ ।

तालिका नं. २२ : साना सवारी कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कर	जम्मा सम्भाव्य रकम रु
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा	१७५	१५००	२६२५००
जम्मा		१७५		२६२५००

३.४.२ गैर कर राजश्व

(क) ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

विद्यमान अवस्था :

केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७५ को दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय अध्ययन तथा परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न सक्ने प्रावधान राखेको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा भएको यस संशोधनसँगै यस शीर्षकको राजश्व स्थानीय तहको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र पर्दछ । नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्री तथा व्यस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्रीबाट संकलित राजश्व मध्ये ६० प्रतिशत स्थानीय संचित कोषमा र ४० प्रतिशत प्रदेश संचित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । तर सो अनुसार ऐनमा संशोधन भई नसकेको अवस्था छ ।

विद्यमान कानुनी व्यवस्था अनुसार वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र नियमावली २०७७ को व्यवस्था अनुसार संक्षिप्त वातावरण अध्ययन, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातवरणीय प्रभाव मूल्याकंनको समेत व्यवस्था गरिएको छ र सो अनुसार अध्ययनको सिफारिशका आधारमा बिक्री दर निर्धारण गरी गाउँपालिकाले ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, भरान बिक्री गर्न सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

आ.व. २०७७/०७८ मा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, ग्राभेल बिक्रीबाट रु ७ करोड ४६ लाख ४३ हजार ३ सय ८८ सङ्कलन भएको थियो । चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्म रु ६३ लाख ६० हजार रकम सङ्कलन भएको देखिन्छ ।

सम्भावना:

पूर्व वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार राप्ती नदीको विभिन्न घाटबाट १९४२७१ घन मिटर नदीजन्य पदार्थ बिक्री गर्न सकिने देखिएको छ । सङ्कलन र बिक्रीको लागि रु ८ प्रति घन फिट अनुसार जम्मा रु ५ करोड ४८ लाख ७७ हजार ६ सय ७२ सङ्कलन हुन सक्ने देखिन्छ । उक्त रकम प्रदेश सरकारसँग बाँडफाँट गर्दा ३ करोड २९ लाख २६ हजार ६ सय ३ गाउँपालिकाले प्राप्त गर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. २३ : वातावरणीय अध्ययन गरिएका उत्खनन स्थलहरू नदीजन्य पदार्थ बिक्री सम्भावना

क्र. सं.	नदी तथा स्थानका नाम	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.मि)	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.फि.)	बिक्री रकम प्रति घ.फि. (रु.)	सम्भाव्य बिक्री रकम (रु.)	बाँडफाँटबाट प्राप्त (६० प्रतिशत)
१	राप्ती नदी धरमपुरघाट	८१९२	२८९२६०	८	२३१४०७६	१३८८४४६
२	राप्ती नदी खैराघाट खडकपुर खण्ड क	१९२१५	६७८४८२	८	५४२७८५३	३२५६७१२
३	राप्ती नदी खैराघाट खडकपुर खण्ड ख	९६४३	३४०४९४	८	२७२३९५५	१६३४३७३
४	राप्ती नदी रतनपुरघाट महादेवा(पुलबाट तल)	३२१६६	११३५७८१	८	९०८६२५२	५४५१७५१
५	राप्ती नदी रतनपुरघाट महादेवा(पुलबाट ५०० मी माथि)	२१३०१	७५२१३८	८	६०१७१०६	३६१०२६४
६	राप्ती नदी धरमपुरघाट महादेवा(पुलबाट ५००	२१३०१	७५२१३८	८	६०१७१०६	३६१०२६४

क्र. सं.	नदी तथा स्थानका नाम	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.मि)	वार्षिक उत्खनन् योग्य परिमाण (घ.फि.)	बिक्री रकम प्रति घ.फि. (रु.)	सम्भाव्य बिक्री रकम (रु.)	बाँडफाँटबाट प्राप्त (६० प्रतिशत)
	मी माथि)					
७	राप्ती नदी झारबैराघाट	३४३७०	१२१३६०५	८	९७०८८३८	५८२५३०३
८	राप्ती नदी भोजपुरघाट	४८०८३	१६९७८११	८	१३५८२४८६	८१४९४९२
जम्मा		१९४२७१	६८५९७०९		५४८७७६७२	३२९२६६०३

नोट : १ घन मीटर बराबर ३५.३१ घन फिट

उक्त रकम नेपाल सरकारबाट जारी ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, विक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ बमोजिम प्रदेश सरकारसँग ४० प्रतिशत रकम बाँडफाँट गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ । तर स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को संशोधन २०७५ अनुसार बाँडफाँट गर्नु नपर्ने देखिन्छ ।

(ख) काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर विक्री

विद्यमान अवस्था :

गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको वन क्षेत्र बाहेक **सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको** काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको विक्री गर्न सक्ने र सो बाट प्राप्त आम्दानी स्थानीय संचित कोषमा जम्मा हुने स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ (संशोधन) व्यवस्था रहेको छ । यस अनुसार वन क्षेत्र वाहेक सार्वजनिक प्रति जग्गामा रहेका काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर वहत्तरको विक्रीको लागि गाउँपालिकाले विक्री कर निर्धारण गरेको विक्रीको लागि ठेक्का लगाएको र रकम सङ्कलन गरेको छैन ।

सम्भावना :

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा विशेष गरी राप्ती खोलाले बगाएर ल्याउने रुख तथा काठ दाउरा आउने र सोको अनाधिकृत रुपमा प्रयोग भईरहेको छ । यसलाई सङ्कलन गरी विक्री गर्न गाउँपालिकाले यसबाट आम्दानी गर्न सक्ने सभावना रहेको छ । कमला र गावर खोलाबाट वगेर आउने रुखहरूबाट वार्षिक कम्तीमा १००० क्यूविक फिट जति सङ्कलन हुने सक्ने र प्रति क्यूविक फिट रु. ३०० दरले विक्री गर्दा वार्षिक रु **३ लाख** आयको सम्भावना रहेको देखिन्छ ।

(ग) बहाल बिटौरी शुल्क

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिकाले आफूले रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाटवजार, सरकारी र सार्वजनिक जग्गाको उपयोग गरेबापत बहाल बिटौरी शुल्क लगाउन पाउने कानूनी व्यवस्था छ । यस गाउँपालिकामा बहाल विटौरी शुल्क लिन मिल्ने स्थानहरूको एकिन तथ्याङ्क उपलब्ध छैन । यस गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनको दफा (९) मा बहाल बिटौरी शुल्क सम्बन्धी प्रावधान राखिएको छ । आ.व. २०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट रकम सङ्कलन भएको देखिदैन । चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकमा अनुमान गरिएको छैन ।

सम्भावनाः

यस गाउँपालिकामा हाटबजारलाई व्यवस्थित बनाई बहाल विटौरी शुल्क लिन पाउने व्यवस्था स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा यस शीर्षकबाट रु १ लाख अनुमान गरिएको छ ।

सुझावहरू

- बहाल विटौरी शुल्कलाई आर्थिक ऐनको दफामा उल्लेख गरी अनुसूचीमा दर उल्लेख गर्ने
- बहाल विटौरी शुल्क लिन सकिने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी लगत निकाल्ने

(घ) नक्सा पास दस्तुर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्र भित्र नयाँ घर तथा भवन निर्माण गर्दा वस्ती विकास तथा भवन निर्माण आधारभूत मापदण्ड २०७२ र स्थानीय सरकारले निर्माण गरेको भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार नक्सा पास गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । यो नियम लागु हुनु पूर्व निर्माण भएका भवनको अभिलेखिकरण वापत दस्तुर लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ ।

आ.व.२०७७/७८ मा घरको नक्सापासबाट रु ४ हजार ६ सय ६५ सङ्कलन भएको थियो । चालु आ.व. मा यसबाट रु २ लाख सङ्कलन हुने अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्त सम्ममा रकम सङ्कलन भएको देखिदैन ।

सम्भावनाः

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा हालका दिनमा आवासीय र व्यापारिक दुवै किसिमका भवन निर्माण हुने क्रम बढ्दै जाने अनुमान गरिएको छ । आगामी आ.व.मा गाउँपालिका क्षेत्रमा करिब २० वटा भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बन्ने, २०० वटा घरहरू अभिलेखीकरण गरिने, ५० वटा कच्ची घरहरू निर्माण हुने अनुमान गर्दा तपशिल बमोजिमको दस्तुर सङ्कलन हुने सम्भावना रहेको छ :

तालिका नं. २४ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

भवनको किसिम र बनोट	आगामी आ.व.को अनुमान	दर प्रति वर्ग फिट रु	क्षेत्रफल	कूल सम्भावना रकम (रु.)
भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बनेका घर	२०	७.५	८००	१२००००
अभिलेखीकरण	२००		५००	१०००००
कच्ची घर	३५		२०००	७००००
जम्मा	२५५			२९००००

(ङ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता तथा अनुमति दस्तुर)

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो बापत दस्तुर सङ्कलन गर्न सक्ने प्रावधान छ । गाउँपालिकाले ***"घ" वर्गका निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि २०७५*** तयार गरी सोही अनुरुप इजाजत पत्र दिने र सो बापत दस्तुर सङ्कलन गरिरहेको भएता पनि सो को व्यवस्था आर्थिक ऐनमा गरेको देखिदैन ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकमा राजश्व सङ्कलन भएको देखिंदैन । चालु आ.व.मा पनि यस शीर्षकमा रकम अनुमान गरिएको छैन र मंसिर मसान्त सम्म पनि कुनै रकम सङ्कलन भएको देखिदैन ।

सम्भावना:

गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, "घ" वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, सहकारी, विद्यालय आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमित गर्नुपर्ने तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । यस अध्ययनको क्रममा गरिएको छलफलमा हाल ८९ वटा उल्लिखित व्यवसायिक फर्महरू रहेको अनुमान गरिएको छ । त्यस्ता संस्थाहरूलाई दर्ता तथा अनुमति प्रदान गर्दा व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर सङ्कलनको सम्भावना देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. २५ : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	व्यवसायको प्रकार	संख्या	औषत दर	कूल संभावना रकम (रु.)
१	घ वर्गका निर्माण व्यवसाय	१०	१५०००	१५००००
२	फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक संस्था	१०	१०००	१००००
३	स्थानीय व्यवसायिक फर्म	५०	३५००	१७५०००
४	सहकारी	१९	१०००	१९०००
	जम्मा	८९		३५४०००

सुझावहरू

- यसमा एफएम, रेडियो, विद्यालय स्थापना, व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधी पसल, प्लटिङ, ढुङ्गा गिट्टी सर्वेक्षण, उत्खनन्, उपयोग गरे वापतको अनुमति दिन र दस्तुर सङ्कलन गर्न सक्ने ।
- आर्थिक ऐनमै दर्ता अनुमति दस्तुर दर निर्धारण गरी सङ्कलन गर्ने
- अनुमति नलिई सञ्चालन गरेमा दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने

(च) सेवा शुल्क

१ सम्पत्ति तथा आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क (अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क)

विद्यमान अवस्था :

गाउँपालिकाले कानून बमोजिम घर, जग्गा लगायत अन्य अचल सम्पत्ति र आयस्रोत मूल्याङ्कन गरी दिए वापत मूल्याङ्कन सेवा शुल्क लिन पाउने व्यवस्था गरेको छ । सो व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक ऐन २०७८ मा सम्पत्ति र आयश्रोत मूल्याङ्कन सेवा शुल्कको दर निर्धारण गरेको छ ।

आ.व.२०७७/७८ मा यस शीर्षकबाट राजश्व सङ्कलन भएको देखिंदैन । चालु आ.व. मा यस शीर्षकमा अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्त सम्ममा राजश्व सङ्कलन भएको देखिदैन ।

सम्भावना :

गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने घरजग्गा लगायत सम्पत्तिको मुल्याङ्कन र आयश्रोत मूल्याङ्कन सम्बन्धी सेवा वार्षिक ५० घरपरिवारले उपयोग गर्ने र सो वापत रु. १००० शुल्क निर्धारण गर्दा आगामी आ.व.मा सम्पत्ति तथा मूल्याङ्कन सेवा शुल्कबाट करिब रु.५० हजार सेवा शुल्क सङ्कलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

(छ) सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट सङ्कलन गरी आएको छ । आ.व. २०७७/०७८ मा सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरबाट रु ३९ लाख ७० हजार ९ सय ७३ रकम सङ्कलन भएको थियो । व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट १ लाख ७ हजार ४ सय ९१ रुपैया, नाता प्रमाणितबाट १ लाख २० हजार ९ सय ४५ रुपैया, र अन्य दस्तुरबाट ६ लाख ४९ हजार ४ सय ५ रुपैया सङ्कलन भएको थियो । चालु आ.व. प्रमाणित दस्तुर १ लाख ५० हजार व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर ८ लाख अनुमान गरिएकोमा मंसिर मसान्तसम्म रकम सङ्कलन भएको देखिदैन ।

सम्भावनाः

गाउँकार्यपालिका कार्यालय र वडा कार्यलयहरूबाट वार्षिक रुपमा हुने सिफारिस घटना दर्ता दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर, र अन्य दस्तुर गरी जम्मा ९०५० वटा सिफारिस हुने अनुमान गरिएको छ। शीर्षकगत रुपमा भन्दा सिफारिस वापत १६ लाख, व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट रु १ लाख २० हजार, नाता प्रमाणित दस्तुर रु २ लाख र अन्य दस्तुरबाट २ लाख सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर मध्ये सिफारिश दस्तुर, व्यक्तिगत घटना विलम्ब दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर र अन्य दस्तुर गरी जम्मा रु २१ लाख २० हजार सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

तालिका नं. २६ : सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	सिफारिश प्रमाणीकरणको विवरण	संख्या आगामी आ.व.को अनुमान	औषत दर (रु.)	कूल सम्भावना रकम (रु.)
१	सिफारिश दस्तुर	८०००	२००	१६०००००
२	घटना दर्ता दस्तुर	६००	२००	१२००००
३	नाता प्रमाणित दस्तुर	२००	१०००	२०००००
४	अन्य दस्तुर	२५०	८००	२०००००
	जम्मा	९०५०		२१२००००

(ज) फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क

विद्यमान अवस्था :

गाउँपालिकाले फोहोरमैला सङ्कलन तथा व्यवस्थापन सेवा दिए वापत शुल्क लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। सो बमोजिम चालु आ.व.को आर्थिक ऐनमा गाउँपालिकाले फोहोरमैला सङ्कलन सेवा वापत शुल्कको दर (नीजि घर, संस्थागत र होटेल रेष्टुरेण्ट तथा अन्य पसलहरू) निर्धारण गरेको छैन ।

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा सरसफाई शुल्कबाट शुल्क सङ्कलन नभएको तथा चालु आ.व.मा फोहोरमैला शुल्कको रकम अनुमान नगरिएको र मंसिर मसान्तसम्म कुनै रकम सङ्कलन नभएको स्थिति रहेको छ ।

सम्भावना :

उपलब्ध तथ्याङ्क तथा अध्ययनको चालु आ.व.को मंसिर मसान्तसम्म यस शीर्षकबाट राजश्व सङ्कलन भएको अवस्थालाई दृष्टीगत गरी फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क रु ५० प्रति घर निर्धारण गरी १००० घरबाट रु ५०००० सङ्कलन हुने देखिएको छ ।

(झ) पर्यटन शुल्क

विद्यमान अवस्था :

यस गाउँपालिकामा आर्थिक ऐनमा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र प्रवेश गर्ने पर्यटकहरूबाट पर्यटन शुल्क असुल उपर गरिनेछ भनी उल्लेख गरेको छ । आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेका पर्यटकीय क्षेत्रमा प्रवेश गर्दा शूल्क लिन सक्नेछ तर गाउँपालिका क्षेत्रभित्र प्रवेश गर्दैमा शुल्क लिन पाइदैन । यस प्रावधानलाई सच्याउनु पर्ने देखिन्छ । हालसम्म यस शीर्षकमा गाउँपालिकाले कुनै रकम सङ्कलन गरेको छैन ।

सम्भावना :

माथि उल्लेखित क्षेत्रहरूहरूमा थप पूर्वाधार र सुविधाको विकास गर्न सकेमा पर्यटन शुल्कबाट देहायअनुसार आय सङ्कलनको सम्भावना रहेको छ । पर्यटन शुल्कबाट रु १ लाख ४९ हजार ४ सय सङ्कलन हुन सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

तालिका नं. २७ : पर्यटन शुल्कको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	पर्यटकीय स्थलको नाम	औसत पर्यटक आवागमन संख्या (अनुमानित)			प्रवेश शुल्क दर (रु.) प्रति व्यक्ति	आय सम्भावना (रु.)
		वडा नं	दैनिक (औषत)	वार्षिक (औषत)		
१	भ्यू टावर	८	१०	६००	१५	९०००
२	मुलपानी	१	५	३००	१०	३०००
३	धानखोला, जुरौने	१	१५	९००	१०	९०००
४	राप्ती पुलको आसपास	२	१२	७२०	१०	७२००
५	जङ्गलकुटी र बाघनाथ	३	८	४८०	१०	४८००
६	जामुनेबास	५	६	३६०	१०	३६००
७	कन्दारा मन्दिर	६	२०	१२००	१०	१२०००
८	चम्बोला	७	८	४८०	१०	४८००
९	रामसीता मन्दिर	८	५०	३०००	२०	६००००
१०	चिसापानी माथि हुलाकी डाँडा	८	६०	३६००	१०	३६०००
			१९४	०		१४९४००

सुझावहरू

- आर्थिक ऐनमा पर्यटन शुल्कको सङ्कलन सम्बन्धी व्यवस्था गरि शुल्कको दर निर्धारण गर्ने
- गाउँपालिकाको लगानी भएको क्षेत्रमा प्रवेश शुल्क रु २५ र अर्काले गरेको लगानीमा शुल्कको ५% को दरले सङ्कलन गर्ने
- पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान गरी पर्यटन गुरुयोजना तयार पारी सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने

(ञ) महशुल

१. खानेपानी महशुल

विद्यमान अवस्था :

गाउँपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाई अभियान अन्तर्गत एक घर एक धारा कार्यक्रमका लागि १० भन्दा बढी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाहरू स्थानीय उपभोक्ता समिति मार्फत संचालन भईरहेका छन् । उपरोक्त आयोजनामा संघ/प्रदेश र गाउँपालिकाले ठूलो लगानी गरेको छ । तथापि यसबाट महशुल वापत हालसम्म कुनै आम्दानी गरेको छैन । यसका लागि गाउँपालिकाले महशुलको दर र सङ्कलन प्रक्रिया समेत आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरेको छैन । गत आ.व. खानेपानी महशुल रकम सङ्कलन नभएको चालु आ.व.मा रकम अनुमान नगरेको देखिन्छ ।

सम्भावना :

गाउँपालिकाले महशुल निर्धारण गरी संचालित खानेपानी तथा सरसफाई आयोजनाबाट महशुल वापत आय सङ्कलन गर्ने सम्भावना रहेको छ । एक घर एक धारा अभियान अन्तर्गत करिब २८१९ घरधुरीबाट उपभोक्ता समिति वा साझेदार संस्थासँगको साझेदारीमा महशुल सङ्कलनको संभावना रहेको छ । खानेपानीको महशुल सङ्कलनको सम्भाव्यता देहायअनुसारको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २८ : खानेपानी महशुलको सम्भाव्यता विवरण

सि.नं.	खानेपानी आयोजनाको नाम र स्थान	वडा नं	लाभान्वित घरधुरी	मासिक महशुल दर (औषत)	कुल रकम रु	सम्भावना रकम (रु.)
१	धैरेनी रतनपुर खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	३	४००	५०	२००००	२०००
२	महदेवा खानेपानी स्कीम ३ नं २	३	८००	५०	४००००	४०००
३	महदेवा खानेपानी स्कीम ३ नं ३ सरसफाई उपभोक्ता समिति	३	२५०	५०	१२५००	१२५०
४	महदेवा खानेपानी स्कीम ४ नं ४ सरसफाई उपभोक्ता समिति(खेरा)	३	२५०	५०	१२५००	१२५०
५	बनवारी खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	१३२	५०	६६००	६६०
६	वनघुसरी खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	८७	५०	४३५०	४३५
७	मलमला खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	२५०	५०	१२५००	१२५०
८	पत्रिङ्गा खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	२५०	५०	१२५००	१२५०
९	जेठान गाउँ खानेपानी तथा उपभोक्ता समिति	१	४००	५०	२००००	२०००
	जम्मा		२८१९		१४०९५०	१४०९५

(ट) सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिकामा १ वटा सभा हल ११ सटरहरू भाडामा दिइएको छ । ती संरचनाबाट प्राप्त भाडाबाट सङ्कलन हुने आय देहाय बमोजिम रहेको छ ।

सम्भावना :

गाउँपालिकाको स्वामित्वमा भएका ११ वटा सटरहरू भाडामा लगाइएको छ । मासिक रु ८००० प्रति महिनाको दरले भाडामा लगाउँदा वार्षिक रुपमा प्राप्त हुने रकम र सभा हलबाट वार्षिक रुपमा प्राप्त गर्न सकिने रकमको आधारमा आय अनुमान गरिएको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहायअनुसारको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २९ : सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	वहालमा लगाउने सम्पत्तिको विवरण	परिमाण	भाडा दर (मासिक)	कुल सम्भावना रकम (रु.)
१.	सटर	११	८०००	१०५६०००
२.	सभा हल	१	१५००	१८०००
	जम्मा			१०७४०००

सुझावहरू

- आर्थिक ऐनमा यसका दरहरू उल्लेख गर्ने

परिच्छेद – चार : आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता तथा सङ्कलन अवस्था

४.१ राजश्व परिचालन संस्थागत तथा नीति विश्लेषण

गाँउपालिकाले राजश्व परिचालनको अवस्थामा सुधार ल्याउनकोलागि लिन सक्ने नीतिगत व्यवस्था यस प्रकार रहेको छ :

१) गाँउपालिकालाई आन्तरिक श्रोतमै आत्मनिर्भर बनाउन थप राजश्वको श्रोतहरूको खोजी गरिनेछ ।
२) गाँउपालिका भित्र रहेका सबै खाले व्यवसायहरूलाई करको दायरा भित्र ल्याउन व्यवसाय दर्तालाई अभियानको रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
३) पशु हाटबजार तथा पशुजन्य उत्पादनको बजारीकरणको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
४) निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ ।
५) विज्ञापन कर सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिनेछ ।
६) जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर सम्बन्धी सम्भावना अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गरिनेछ ।
७) साना सवारी साधनको लगत सङ्कलन गरी करको दायरामा ल्याइनेछ ।
८) विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने गरिनेछ ।
९) स्थानीय सञ्चार माध्यमको अधिकतम् प्रयोग गरी करदाताहरूलाई कर तिर्न सुसुचित गरिनेछ ।
१०) गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरू र बजार क्षेत्रमा करबाट सङ्कलन भएको रकम खर्च हुने शीर्षक समावेश गरी फ्लेक्स प्रिन्ट बनाई टाँसिनेछ ।
११) गाउँपालिकाको आम्दानी र खर्च (विशेष गरी आन्तरिक राजश्व तथा तिनको उपयोग) नियमित रुपमा सार्वजनिक गरिनेछ ।
१२) कर सङ्कलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने छ ।
१३) राजश्व इकाईमा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व सङ्कलन गर्न आवश्यक तालिम उपलब्ध गराइनेछ ।
१४) गाउँपालिकाबाट दिने अनुपात प्रोत्साहन दिंदा दर्ता गरेका व्यवसायीलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

४.२ राजश्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यको पहिचान

संकलित सूचनाको अध्ययन तथा विश्लेषण र छलफल कार्यक्रमबाट प्राप्त सुझावको आधारमा पहिचान भएका यस गाउँपालिकाको राजश्व सुधारको लागि गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू देहायअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

- ✓ व्यवसायीहरूलाई गाउँपालिका कार्यालयमा दर्ता गराउने
- ✓ व्यवसायीहरूलाई उनीहरूले तिर्नुपर्ने राजश्वको जानकारी गराउने
- ✓ अनुगमन समिति गठन गरी राजश्व तिरे नतिरेको एकिन गरी नतिरेका भए फोनबाट जानकारी गराउने
- ✓ करदाताको दायरा पहिचान गरी करको दायरा अभिवृद्धि गर्ने
- ✓ करदाताहरूलाई राजश्व सम्बन्धी जानकारी गराई करदातालाई कर तिर्नु हाम्रो दायित्व हो भन्ने बोध गराउनु
- ✓ कर समयमै तिर्नेलाई पुरस्कार र नतिर्नेलाई जरिवानाको व्यवस्था गर्ने
- ✓ वडा कार्यालयले करदाताको अभिलेख चुस्त दुरुस्त राखी बैंक मार्फत कर सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने
- ✓ सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया तथा छलफल गर्ने

४.३ आय सङ्कलनको संस्थागत क्षमता

क) कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको प्रर्याप्तिता

राजश्व इकाईको लागि १ वटा कोठाको व्यवस्था गरिएको छ । यस कोठामा राजश्व सङ्कलनकोलागि प्रयाप्त स्थान पसुगेको छ ।

ख) फर्निचर, कम्प्यूटर, प्रिन्टर, यातायातका साधन तथा अन्य भौतिक सुविधाहरू

यस इकाईमा १ वटा कम्प्युटर, १ वटा प्रिन्टर, र १ वटा स्क्यानर १ वटा टेबल र १ वटा दराजको व्यवस्था गरिएको छ ।

ग) राजश्व परिचालन सम्बन्धी प्रक्रियागत र प्रशासनिक व्यवस्था

स्थलगत अवलोकन तथा विभिन्न सूचनाका आधारमा हेर्दा हाल गाउँपालिकाको राजश्व परिचालनको प्रशासनिक व्यवस्था देहायअनुसार रहेको छ :

- यस इकाईमा सहायक पाँचौ(प्र./सा.प्र) १ जनाको दरबन्दी सृजना गरिएको छ । एक जना कम्प्युटर अधिकृतलाई राजश्व सङ्कलन सम्बन्धी जिम्मेवारी दिइएको छ ।
- राजश्व उपशाखाका लागि बेग्लै कार्यकक्षको व्यवस्था गरी कम्प्युटर, प्रिन्टर, सफटवेयर तथा फर्निचरको व्यवस्था गरिएको छ ।
- इकाईमा विगत आ.व.मा सङ्कलन भएका राजश्व सम्बन्धी तथ्याङ्क, विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको राजश्व बजेट, विभिन्न ठेक्का प्रक्रियाका दस्तावेजहरू, राजश्व परिचालनसँग सम्बन्धित ऐन, कानुन तथा कार्यविधिहरू जस्ता आवश्यक तथ्याङ्क तथा दस्तावेजहरू व्यवस्थित रुपमा राखिएको छ ।
- गाउँपालिकाको राजश्व इकाई तथा ८ वटै वडा कार्यालयहरूमा उक्त सफ्टवेयर जडान गरी कम्प्युटरको प्रयोग गरी बिल काटिंदै आएको छ ।
- राजश्व सफ्टवेयर संचालन सम्बन्धी वडा कार्यालयका सम्बन्धित कर्मचारीहरू तथा राजश्व इकाईका कर्मचारीहरूलाई राजश्व सम्बन्धी ज्ञानको कमी रहेको देखिन्छ ।
- सफ्टवेयरमा राजश्वका शीर्षकहरू हाल नेपाल सरकारले व्यवस्था गरेको राजश्व कोड तथा शीर्षक अनुसार पुरा नभएकाले सङ्कलन गरिएको राजश्वका शीर्षकहरू नमिल्दा अन्य करमा रकम काटिने गरेको छ ।

गाउँकार्यपालिका कार्यालयबाट देहायका शीर्षकमा राजश्व सङ्कलन हुने गरेको छ :

- ठेक्का बन्दोवस्त भई सङ्कलन हुने आय
- नक्सापास दस्तुर
- बोलपत्र बिक्री
- घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत दस्तुर
- स्कुलको सिफारिश तथा अनुमती दस्तुर
- वडा कार्यालयबाट सङ्कलन गर्न नमिल्ने विविध सिफारीश दस्तुरहरू
- दण्ड तथा जरिवाना आदि ।

माथि उल्लेखित बाहेकका निम्नलिखित राजश्व वडा कार्यालयले नै सङ्कलन गर्ने गरेको छ :

- मालपोत
- सम्पत्ति कर
- घटना दर्ता विलम्ब दस्तुर
- चार किल्ला प्रमाणित
- घरबाटो सिफारिस
- जग्गा नामसारी सिफारिस
- जाति सिफारिस
- आय स्रोत प्रमाणित
- कर चुक्ता सिफारिस
- नाता प्रमाणित दस्तुर
- विद्युत जडान तथा नाम सारी सिफारिस
- बहाल कर
- नक्सापास सिफारिस
- कृषि फर्म सिफारिस
- व्यवसाय कर
- घरजग्गा बहाल कर
- जरिवाना आदि ।

- वडा कार्यालयहरूबाट संकलित राजश्व अनलाइन प्रविधिबाट बिल काट्ने र उठेको रकम दैनिक/साप्ताहिक/मासिक रुपमा बैंक दाखिला गर्ने गरिएको छ ।
- आर्थिक ऐनमा कर, शुल्क र दस्तुर राजश्व अधिकारका सबै शीर्षकहरूमा दर निर्धारण नभएको तथा उपयुक्त शीर्षकमा आम्दानी प्रविष्ट नगरिएको ।
- राजश्वको अनुमान र यथार्थ सङ्कलन बीचको तालमेल कमी रहेको छ ।
- पर्यटन शुल्क र बहाल विटौरी शुल्कको आगामी वर्षदेखि शुरुवात गर्नुपर्ने देखिएको छ ।
- घरले चर्चेको नम्बरी जग्गामा सम्पत्ति कर र त्यसभन्दा बाहेकको जग्गामा मालपोत कर र ऐलानी जग्गा तथा त्यस जग्गामा बनेको घरमा बहाल विटौरी शुल्क लिनुपर्ने
- सम्पत्ति कर व्यवस्थापन कार्यविधि बनाई लागु गर्नुपर्ने
- गाउँपालिकाले राजश्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यका साथ देहाय अनुसारका प्रयासहरू भएका छन
    - *राजश्व इकाई र ८ वटै वडामा राजश्व सङ्कलन सफ्टवेयरको प्रयोग गरिएको*
    - *राजश्व इकाईको लागि अलग्गै कोठाको व्यवस्था गरी कम्प्युटरबाट बिल काट्ने प्रणालीको विकास भएको*

घ) राजश्व सम्बन्धी डाटावेस, राजश्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र सोको प्रयोग

राजश्व सङ्कलनको लागि शहरी विकास मन्त्रालयबाट निर्माण गरिएको इन्फोटेक सफ्टवेयर प्रयोग गरिएको छ । यस सफ्टवेयरमा आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गरिएका करका दरहरू प्रविष्ट गरिएका छन । सबै सेवाग्राहीको विवरण यस सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गरिएको छ । कुनै सेवाग्राहीको नामबाट खोजी गरेपछि नीजले तिर्नुपर्ने राजश्व रकम देखा पर्दछ र कम्प्युटर विलिङ्ग सिष्टमबाट विल उपलब्ध गराइन्छ ।

ङ) कम्प्यूटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरिएका विभिन्न विषयका कर तथा गैर करका दरहरू सफ्टवेयरमा सेट गरिएको छ । कुन शीर्षकको राजश्व हो सोही अनुसार कम्प्युटरमा प्रविष्ट गर्नासाथ नीजले तिर्नुपर्ने शुल्क देखिन्छ । सबै वडामा यस किसिमको सफ्टवेयरको व्यवस्था गरिएको छ । वडाबाट सङ्कलन नगरिने घर नक्सा पास तथा घ वर्गको इजाजत पत्रको लागि गाउँपालिकाको राजश्व इकाईबाट सङ्कलन हुने गर्दछ ।

च) नगद सङ्कलन र बैंक दाखिला र अभिलेख व्यवस्थापन

राजश्व सङ्कलनको लागि ८ वटै वडा तथा गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयबाट सङ्कलन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । वडाबाट सङ्कलन भएको रकम दैनिक रुपमा बैंक खातामा जम्मा गनाइएको छ ।

४.४ गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालन

गाउँपालिकाको विगत तीन आर्थिक वर्षको यथार्थ आय, चालु आ.व. २०७८/७९ को अनुमान र मंसिर मसान्ततसम्मको संकलित आयलाई तुलनात्मक रुपमा तलको तालिकामा देखाइएको छ । गत ३ आ.व.को यथार्थ आयको आधारमा वृद्धि दर पत्ता लगाइएको छ । विगतको तथ्याङ्कको आधारमा वृद्धिदर गणना गर्दा एक्सलमा LOGEST फर्मुलाको प्रयोग गरिएको छ ।

तालिका नं. ३० : विगतको ३ आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्तिको अवस्था

क.सं	विवरण	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	वृद्धि दर	२०७८/७९	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	मंसिर मसान्त सम्मको
क)	**कर तथा गैर कर राजश्व**	२५,८९७	८७,५६८	८६,७०४	८३	४८,७०१	०
१	**कर**	०	७,०४०	७,८५७	०	३,५००	०
११३१३	सम्पत्ति कर	–	२,२००	२५२	०	१,५००	–
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	–	१५०	७,२४४	०	५००	–
११३२१	घर बहाल कर	–	७५	३६१	०	५००	–
११४५१	सवारी साधन कर	–	२५	–	०	–	–
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	–	३,०००	–	०	–	–
११४७०	विज्ञापन कर	–	–	–	०	–	–
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	–	१०	–	०	–	–
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	–	२००	–	०	–	–
११४७९	अन्य मनोरञ्जन कर	–	१०	०	०	–	–
११६९१	अन्य कर	–	८१०	–	०	–	–
१४६११	व्यवसाय कर	–	५६०	–	०	१,०००	–
२	**गैर कर**	०	८०,५२८	७८,८४७	०	४५,२०१	०
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	–	–	६४९	०	८००	–
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	–	–	०	०	१,१००	–
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	–	–	–	०	–	–
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	–	–	–	०	–	–
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	–	–	–	०	–	–
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	–	४६,६४०	७४,६४३	०	४०,०००	०
	दहत्तर बहत्तर बिक्री	०	०	०	०	०	०
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	–	–	–	०	–	–
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	–	–	०	०	१०	–
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	–	–	–	०	–	–
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	–	२२८	–	०	५००	–
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	–	–	–	०	–	–
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	–	–	५	०	२००	–
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	–	३,५००	३,९७१	०	३,०००	–
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	–	–	१०७	०	४०	–
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	–	–	१२१	०	१५०	–

क.सं	विवरण	२०७५/७६ यथार्थ	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ यथार्थ	वृद्धि दर	२०७८/७९ अनुमान	२०७८/७९ मंसिर मसान्त सम्मको
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	–	–	–	०	१	–
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	–	१६०	–	०	–	–
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	–	–	–	०	२००	–
१४५२९	अन्य राजश्व	–	३०,०००	–	०	–	–
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**८३,१८१**	**१२८,९२१**	**११४,२२९**	**१७**	**११९,३३९**	**४०,६५७**
ख.१	***नेपाल सरकार***	**८३,१८१**	**११३,९२०**	**९६,४६५**	**८**	**१०५,०५४**	**३५,६१५**
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	८३,१८१	८५४२५	७४,४०७	-५	५२,५२७	२७,२२५
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	–	२८,४७५	२१,५३९	०	५२,५२७	८,३९०
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	–	२०	५१९	०	–	–
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	–	७६,७३८	५१,८१९	–	–	–
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	–	–	–	०	–	–
ख.२	***प्रदेश सरकार***	**०**	**१५,००१**	**१७,७६४**	**०**	**१४,२८५**	**५,०४२**
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	–	६,०३३	८,८८२	०	२,५००	०
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	–	८,९६८	८,८८२	०	११,७८५	५,०४२
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	०	०	०	०
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**३१३,१४०**	**४३६,८११**	**२३३,११७**	**-१४**	**४४९,४८०**	**९८,५९२**
ग.१	***नेपाल सरकार***	**२९९,०५०**	**३६८,६४१**	**१८८,७३२**	**-२१**	**३६७,७१०**	**७६,५९३**
१३३११	समानीकरण अनुदान	११९,२००	१२४,२००	१२४,५००	२	१३१,५००	२२,८७५
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१३६,०५०	२०४,७१४	५९,२३२	-३४	१८१,६१०	४३,५६८
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	१४,०००	०
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	–	–	५,०००	०	–	–
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	४,२००	१,०५०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	–	३५,२००	–	०	–	–
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	–	४,५२७	–	०	३६,४००	९,१००
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	–	–	–	०	–	–
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	४३,८००	–	–	०	–	–
ग.२	***प्रदेश सरकार***	**१४,०९०**	**६८,१७०**	**४४,३८५**	**७७**	**८१,७७०**	**२१,९९९**
१३३११	समानीकरण अनुदान	४,४९०	–	५,४८७	०	६,२२६	३,११३
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	९,६००	१२,३०९	१४,८५०	२४	५४४	१३६
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	५४,०००	१३,५००
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	–	९६	१२,०००	०	६,०००	१,५००
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	–	५५,७६५	१२,०४८	०	–	–
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	१५,०००	३,७५०
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	–	–	–	०	–	–
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	०	०	०	०	०	०
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	–	–	–	०	–	–
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	–	–	–	०	–	–
	कूल जम्मा	४२२,२१८	६५३,३००	४३४,०५०	१	६१७,५२०	१३९,२४९

४.४.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था

गाउँपालिकाको विगत ३ आ.व.को यथार्थ आन्तरिक आयको स्रोत अनुसारको संरचना तथा तिनको कूल आन्तरिक आयमा रहेको योगदान तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका २ : कुल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा)

आय शीर्षक	२०७५/७६ को यथार्थ आय	२०७६/७७ को यथार्थ आय	२०७७/७८ को यथार्थ आय	वृद्धि दर	आ.व.२०७८/७९ को	
					अनुमान	मंसिर सम्मको आय
आन्तरिक आय	२५,८९७	८७,५६८	८६,७०४	८३	४८,७०१	०
राजश्व बाँडफाँटबाट प्राप्त आय	८३,१८१	१२८,९२१	११४,२२९	१७	११९,३३९	४०,६५७
वित्तीय हस्तान्तरण तथा अन्य अनुदान	३१३,१४०	४३६,८११	२३३,११७	-१४	४४९,४८०	९८,५९२
कूल आय	४२२,२१८	६५३,३००	४३४,०५०	१	६१७,५२०	१३९,२४९

४.५ राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरू

गढवा गाउँपालिका दाङ जिल्लाको दक्षिणतर्फ रहेको गाउँपालिका हो । समथर तराईको भुभाग भएतापनि यस गाउँपालिकामा राजश्व परिचालनमा केही सवालहरू रहेका छन ।

(१) **तथ्याङ्क प्रणाली व्यवस्थीत गर्न नसक्नु :** यस गाउँपालिकामा नविन प्रविधिको प्रयोग गरेर हाल सम्म गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छैन । गाउँ वस्तुस्थिति विवरणको अभावमा गाउँपालिकाको वास्तविक अवस्था चित्रण गर्न नसकिने भएकोले गाउँ वस्तुस्थिति विवरण व्यवस्थीत गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

(२) **करयोग्य क्षेत्र र करदाताको स्पष्ट विवरण नहुनु :** गाउँपालिकामा भएका करदाताको खण्डिकृत तथ्याङ्क राखिएको छैन । गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयार गरी करदाताहरूको खण्डिकृत तथ्याङ्क राख्ने र सोको आधारमा करको दायार फराकिलो पार्नुपर्ने अर्को थप सवालको रुपमा रहेको छ ।

(३) **कर सङ्कलन प्रविधिको प्रयोग :** कर सङ्कलनको लागि सफट्वेयर प्रणाली स्थापना गरिएको छैन । सफट्वेयर प्रणालीमा वडा स्तरका करदाताहरूको विवरण राख्ने र वडा स्तरबाटै कर सङ्कलन गर्ने अभ्यासलाई थप शसक्त पार्नुपर्ने देखिन्छ ।

(४) **करदाता शिक्षा र सुनुवाई प्रणाली:** करदाता शिक्षालाई थप प्रभावकारी बनाउन, एस एम एस र हेल्प डेस्कलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

(५) **राजश्वका नयाँ क्षेत्रको पहिचान:** राजश्व अभिवृद्धि गर्ने नयाँ क्षेत्रहरू जस्तै, पर्यटन, फोहरमैला व्यवस्थापन, सम्पत्ति कर आदि हुन सक्छन् ।

परिच्छेद - पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । यस कार्ययोजनालाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत एवं बजेट व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

५.१ राजश्व सुधारका क्षेत्रहरू

राजश्व सुधारका लागि अपनाउनु पर्ने क्रियाकलापहरू तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ । राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा प्रक्षेपित आय तथा हाल असुल भएको यथार्थ आय अवस्थाको फरक विश्लेषण गरी सुधारकोलागि उपायहरूको पहिचान गरिएको छ ।

दायरा :

राजश्व सुधारको लागि संविधान तथा कानूनले व्यवस्था गरे अनुसार गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने राजश्वको शीर्षकको छनौट गरिएको छ । गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने राजश्व शीर्षकको सङ्कलन तथा परिचालन गर्ने सम्भावना के कस्तो छ सो को पहिचान गरिएको छ । करको आधार (सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाको परिमाण, मूल्य र उपयोग)को पहिचान गरिएको छ । करदाता, उपभोगकर्ता र सेवाग्राहीको पहिचान पश्चात तीनीहरूको एकिन तथ्याङ्क पत्ता लगाई त्यसको दायरा एकिन गरिएको छ ।

दर :

करदाताको पहिचान पश्चात गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने करदातालाई करदाताको सामर्थ्यका आधारमा न्यायोचित ढङ्गबाट करको दर निर्धारण गर्दा गाउँपालिकाको विगतका आर्थिक ऐनको सहायता लिइएको छ । करको दर निर्धारण गर्दा समान दर, प्रगतिशिल वा अनुदारवादी के कस्तो छ सो को समिक्षा गरी सम्पत्ति करमा प्रगतिशिल करको आधारमा सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ । करको दर निर्धारण गर्दा तपशिलमा उल्लेखित विषयमा ध्यान दिइएको छ ।

- ✓ छिमेकी स्थानीय सरकारको करको दरसँग तुलना गरिएको छ ।
- ✓ नयाँ क्षेत्रको लागि शुरुमा करको दायरामा ल्याउनको लागि न्यून दरबाट विश्लेषण गरिएको छ ।
- ✓ सम्पत्ति करलाई प्रगतिशिल करको दर अनुसार सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।
- ✓ सेवाको लागत असुली हुने गरी शुल्कको दर निर्धारण गरिएको छ ।
- ✓ करदाताको कर तिर्न सक्ने क्षमता तथा सुविधाको स्तरको आधारमा करको दर निर्धारण गरिएको छ ।
- ✓ विगत आ.व.मा लगाइएको कर तथा शुल्कको दरको आधारमा राजश्वका दरहरू निर्धारण गरी सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।
- ✓ प्रशासनिक सहजताको आधारमा करको दायरा निर्धारण गरी राजश्वको सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।
- ✓ सङ्कलन लागत भन्दा बढी असुली हुन सक्ने क्षेत्रको मात्र सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।
- ✓ व्यवसायलाई प्रतिकूल प्रभाव नपार्ने गरी करको कर निर्धारण गरिएको छ ।
- ✓ करको दर निर्धारण गर्दा सम्पत्ति, आय, वस्तु तथा सेवाका आधारमा गरिएको छ ।
- ✓ सेवा तथा दस्तुरको लागतका आधारमा करका दरहरू निर्धारण गरिएको छ ।
- ✓ राजश्व सङ्कलनको अवस्थालाई विश्लेषण गरी करका दर निर्धारण गरिएको छ ।
- ✓ सम्पत्तिको मूल्य तथा उपयोगको आधारमा करका दरहरूको निर्धारण गरी सम्भावना विश्लेषण गरिएको छ ।

पुँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबार व्यवस्थापन :

करदाताको पहिचान, संख्या निर्धारण तथा दायरा निश्चित गरी करका दरहरू न्यायोचित ढंगबाट निर्धारण पश्चात राजश्व प्रशासनमा सुधार ल्याउन नीतिगत व्यवस्था, सँगठन संरचनामा सुधार भौतिक सुविधा, मानव संशाधन, प्रविधि र सफ्टवयर, सूचना तथा अभिलेख राख्नुपर्दछ । राजश्वको सुधारको लागि हरेक तथ्याङ्कको अभिलेख राखि राजश्व चुहावट हुन नदिन अनुगमन गर्ने पद्धतिको सिफारिस गरिएको छ ।

५.२ राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समाबेश भएका कतिपय क्रियाकलापहरूका लागि बजेट आवश्यक पर्ने हुन्छ । क्रियाकलाप गर्दा समय मै बजेटको व्यबस्था नभए प्रस्तावित क्रियाकलापसम्पन्न गर्न नसकिने हुँदा क्रियाकलाप छनौट गर्दा स्रोतको उपलब्धतालाई पनि ध्यान दिइएको छ । साथै बजेटको उपलब्धता अनुसार क्रियाकलापसम्पन्न हुने हुँदा समयअवधि निर्धारण गर्दा बजेटको उपलब्धतासँग पनि तालमेल हुने गरी निर्धारण गरिएको छ । यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाबाट उपलब्ध भएका र सहभागितामुलक छलफलबाट प्राप्त सूचनाहरूका आधारमा तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ३१ : राजश्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	(क) कर राजश्व			
सम्पत्ति कर	- सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने - गाउापालिका भित्र रहेका सबै सम्पत्ति सम्बन्धी करदाताको पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक गरी दर पुनरावलोकन गर्ने ।	- २०७९ असार मसान्त	६०	- राजश्व इकाई - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
भूमीकर (मालपोत)	- मालपोत सङ्कलन कार्यविधि तयार पारी लागु गर्ने - जग्गाको मुल्यको आधारमा दर निर्धारण गरी करका दर सफ्टवेयरमा मिलाउने - मालपोत करदाताको लगत तयार पार्ने	२०७९ असार मसान्त	६०	- राजश्व इकाई - प्राविधिक शाखा - राजश्व परामर्श समिति
घरजग्गा वहाल कर	- घरजग्गा बहाल कर सङ्कलन कार्यविधि निर्माण गर्ने - घर तथा जग्गा वहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत सङ्कलन गर्ने ।	२०७९ भाद्र मसान्त	३०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व इकाई - लेखा शाखा - जिन्सी शाखा ✓
व्यवसाय कर	- गाउँपालिका भित्र रहेका व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान	२०७९ मंसिर मसान्त भित्र	२०	- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - वडा सचिवहरू

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	सञ्चालन गर्ने			- राजश्व इकाई
	- करको दायरामा नआएका व्यवसायीलाई गाउँपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत आव्हान गर्ने - घरदैलो कार्यक्रम मार्फत व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र दिने तथा कर असुली गर्ने	प्रत्येक आर्थिक वर्ष भरी नियमित रुपमा	३०	- राजश्व इकाई - लेखा शाखा - वडा सचिवहरू
	- निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने	प्रत्येक आर्थिक वर्ष भरी नियमित रुपमा	२०	- गाउँपालिका - राजश्व परामर्श समिति - राजश्व इकाई
	- उद्योग बाणिज्य संघ गढवाका प्रतिनिधिहरूसँग नियमित छलफल र अन्तरक्रिया गर्ने	निरन्तर	१५	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व इकाई
विज्ञापन कर	- सम्भाव्यता अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०७९/ ०८० भित्र	०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व इकाई
साना सवारी साधन	- ई-रिक्सा, टांगा, ठेला आदिको लगत सङ्कलन	दर्तामा आएका सवारी साधन	२०	राजश्व इकाई
जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	- सम्भावना अध्ययन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक कायम गर्ने	आ.व. २०८० चैत्र मसान्त	०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व शाखा
(ख) गैरकर राजश्व				
वहाल विटौरी शुल्क	- पर्ति जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख तयार पार्ने र करको दायरामा ल्याउने	आ.व. २०८० मसिंर मसान्त	३०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व इकाई
	- बस तथा जीप पार्क निर्माण गरी पार्किङ शुल्क सङ्कलन गर्ने - फोहरमैला व्यवस्थापन सङ्कलन सबै वडासम्म पुऱ्याएर सेवा शुल्क लगाउने	आ.व. २०८० चैत्र मसान्त	३०	- गाउँ सभा, गाउँपालिका - राजश्व परामर्श समिति - राजश्व इकाई
नक्सापास दस्तुर	- ग्रामिण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास अनिवार्य गराउने र अभिलेखीकरण तथा नियमित कार्यलाई तिब्रता दिने	आ.व. २०७९/ ८० भित्र	१०	- राजश्व परामर्श समिति - प्राविधिक शाखा - गाउँ कार्यपालिका
अन्य दस्तुर तथा सेवा शुल्क	- गाउँपालिकामा बुझाउनु पर्ने विभिन्न कर दस्तुरहरूको बारेमा स्थानीय संचार माध्यम मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने	आ.व. २०७९/ ८० भित्र	२०	- गाउँ कार्यपालिका - लेखा शाखा - राजश्व इकाई

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
(ग) राजश्व प्रशासन				
राजश्व सङ्कलन तथा अभिलेख	- राजश्वका सबै क्षेत्र समेट्ने गरी सफ्टवेयरमा करका दर अद्यावधिक गर्ने र करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गर्ने	आ.व.०७९ श्रावण भित्र	५०	- गाउँकार्यपालिका - राजश्व इकाई
सूचना तथा पारदर्शिता	- स्थानीय सञ्चार माध्यमको अधिकतम् प्रयोग गरी करदाताहरूलाई कर तिर्न सुसुचित गर्ने । - गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरू र बजार क्षेत्रमा करबाट सङ्कलन भएको रकम खर्च हुने शीर्षक समावेश गरी फ्लेक्स प्रिन्ट बनाई टास्ने - गाउँपालिकाको आम्दानी र खर्च (विशेष गरी आन्तरिक राजश्व तथा तिनको उपयोग) नियमित रुपमा सार्वजनिक गर्ने	मासिक रुपमा	३०	- गाउँकार्यपालिका - प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - लेखा शाखा - राजश्व इकाई - वडा सचिवहरू
अनुगमन	- करदाताहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने छुटेका करदातालाई करदाताको सूचिमा समावेश गर्ने । - राजश्व अनुगमन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने - कर सङ्कलनमा हुन सक्ने चुहावटलाई ध्यानमा राखी अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने	- आ.ब.०७९/८० भित्र - अनुगमन प्रत्येक तीन महिनामा	४०	- राजश्व परामर्श समिति - राजश्व इकाई
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम	- बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्ने - कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	वार्षिक रुपमा (गाउँ सभा गर्ने दिनमा)	५०	- प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - कार्यपालिका
सूचना प्रविधिको उपयोग	राजश्व इकाईमा कार्यरत कर्मचारीहरू र वडा सचिवहरूलाई राजश्व संकेत अनुसार राजश्व सङ्कलन गर्न आवश्यक तालिम उपलब्ध गराउने	२०७९ श्रावण मसान्त सम्म	१५०	राजश्व इकाई र सफ्टवेयर प्रदायक संस्था

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	आवश्यक बजेट रु ०००	जिम्मेवारी
	राजश्व तथा अन्य कार्यक्रम नयाँ जनप्रतिनिधिहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने			
राजश्व सुधार कार्ययोजना	राजश्व सुधार कार्ययोजना तयार परिमार्जन	वार्षिक	७५	
	जम्मा		७४०	

स्रोतः गाउँपालिका स्तरीय कार्यशाला, २०७८

५.३ बजेट अनुमान

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू मध्ये कतिपय कार्यालय सञ्चालन गर्दा नियमित रुपमा गर्न सकिने छ। केही क्रियाकलापहरू गाउँपालिकाको दैनिक कार्य सूचीमा पर्दैनन। दैनिक कार्य सञ्चालनमा नपरेका क्रियाकलापहरूलाई कामको अतिरिक्त भार पर्ने भएकाले त्यस्ता क्रियाकलापहरूकालागि बजेटको व्यवस्था गरिएको छ। यस कार्ययोजनामा सिफारिस गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्न ७ लाख ४० हजार रुपैया बजेटको आवश्यकता पर्ने अनुमान गरिएको छ।

परिच्छेद - छ: आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि गाउँपालिकाको राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ । राजश्व प्रक्षेपण गर्दा महालेखा परिक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ उल्लिखित शीर्षकगत रुपमा गरिएको छ । गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार, हालको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यस प्रक्षेपणले गाउँपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

६.१ राजश्व प्रक्षेपणका विधिहरू

राजश्व प्रक्षेपणका आधार अनुसार राजश्व सुधार योजनामा कम्तिमा आगामी तीन वर्षको लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ । राजश्वका स्रोतहरूलाई एकिकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ (संशोधन सहित) मा तोकिएको ढाँचा अनुसार आय प्रक्षेपण गरिएको छ । आय प्रक्षेपण गर्दा बस्तुगत विश्लेषण समेतका आधारमा सकेसम्म वास्तविकतासँग मेल खाने गरी गरिएको छ ।

राजश्व प्रक्षेपण गर्दा तपशिलमा उल्लेखित विधिहरू प्रयागे गरिएको छ :

तथ्यांकिय आधार : करदाताको संख्या, करको दर र विद्यमान दायरा सम्बनधी सूचना उपलब्ध भएको शीर्षकमा करदाता संख्या × करको औसत दर × दायरामा ल्याउन सक्ने प्रतिशतबाट प्रक्षेपण गरिएको छ । जस्तै : सम्पत्ति कर, भुमिकर, ब्यवसाय कर, वहाल कर आदि ।

विगतको राजश्व वृद्धिदर (Trend) को आधार : करदाता संख्या सम्वन्धी सूचना प्राप्त हुन नसक्ने र समयानुकुल करका दर परिमार्जन हुँदै आएका स्रोतहरूमा विगतको राजश्वको वृद्धिदरलाई आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ । जस्तै : *नक्सापास, सिफारिस दस्तुर आदि ।*

संझौताको आधार : कुनै शीर्षकमा आम्दानी प्राप्त हुने गरी विगतमा संझौता भएको अवस्थामा सोही सम्झौतालाई आधार मानी राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ । ज*स्तै :विज्ञापन कर, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा विक्री, बहाल विटोरी शुल्क (हाट बजार) आदि ।*

लमसम वृद्धिदर : स्थानीय तहको नियन्त्रणमा नभएका र संझौता पनि नभएका स्रोतहरू र राजश्व शीर्षक प्राप्तीको अवस्था हेरी केही अनुमानित प्रतिशतमा वृद्धि हुने देखिएमा अनुमानमा प्रक्षेपण गरिएको छ । मुल्य वृद्धि तथा जनसंख्या वृद्धिको योग करिव १० प्रतिशत भएकोले सोलाई आधार मानी गत वर्ष प्राप्त आयमा सोही अनुपातमा वृद्धि गरी आय अनुमान गरिएको छ । उदाहरण : नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य संघसंस्थावाट प्राप्त हुने अनुदान, राजश्व वाँडफाँड आदि ।

अनुमान : कुनै आय स्रोत सम्वन्धी सूचना नभएको र विल्कुलै नयाँ स्रोतको हकमा अनुमानको आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ ।

शुन्य प्रक्षेपण : कुनै सम्भावना नभएका आयका स्रोतहरू तथा राजश्व प्राप्त हुने एकीन नभएका स्रोतहरूको प्रक्षेपण गरिएको छैन ।

६.२ राजश्व सङ्कलनमा पर्ने असरको प्रारम्भिक आँकलन

राजश्वको शीर्षकहरूको पहिचान गरी दायरा वृद्धि गर्दै जाँदा गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा उल्लेख्य रुपमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ । विगतका आ.व.मा दायरामा नआएका राजश्वका शीर्षकहरूको पहिचान गरी करका दायरामा ल्याउँदा राजश्वमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आकलन गरिएको छ । आगामी आ.व.मा आन्तरिक आयमा समावेश हुने प्रमुख शीर्षकहरू विश्लेषण तपशिलमा उल्लेख गरिएको छ :

क) व्यवसाय कर :

व्यवसाय करबाट यस गाउँपालिकाले राम्रो आम्दानी गर्दै आएको छ । गाउँपालिका भए पनि अधिकांश भाग गाउँले भरिएको यस गाउँपालिकामा आउँदा दिनमा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकासले गाउँपालिकाको ग्रामिण क्षेत्रमा पनि विभिन्न किसिमका व्यवसायहरूको शुरुवात हुँदै गएको पाइन्छ । सबै व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउँदा व्यवसाय करमा उल्लेख्य मात्रामा आय सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

ख) घरजग्गा बहाल कर :

यस गाउँपालिकामा घरजग्गा बहाल कर विगतका आ.व.मा पनि सङ्कलन भई आएको छ । यो कर बढी मात्रामा व्यवसायिक प्रयोजन तथा संस्थागत रुपमा भाडामा दिने घरधनीबाट प्राप्त गरिंदै आएको छ । व्यक्तिगत प्रयोजनकोलागि भाडामा लगाउँदा समेत बहाल सङ्कलन गर्दा करको दायरामा वृद्धि हुनेछ र आगामी आर्थिक वर्षमा बहाल कर पनि वृद्धि हुँदै जाने अनुमान गरिएको छ ।

ग) नक्सा पास दस्तुर :

विगतका आ.व.मा देखि नै नक्सापास दस्तुरको शुरुवात गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा बाटोघाटो लगायत अन्य पूर्वाधारको विकास सँगै पक्की घर तथा भवनहरूको निर्माण हुँदै गएको पाइन्छ । बस्ती विकास शहरी योजना तथा भवन निमार्ण सम्बन्धी आधारभुत निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार गाउँपालिकाबाट अनुमती नलिई निर्माण गरिएका घरहरूको घर नक्सा नियमित गर्दा, घरको अभिलेखीकरण गर्दा यस शीर्षकमा उल्लेख्य मात्रामा आय आर्जन हुने सम्भावना रहेको छ ।

घ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन दस्तुर :

घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर कोभिड १९ को कारणले थला परेको अवस्थामा पनि गत आर्थिक वर्षमा उल्लेख्य मात्रामा सङ्कलन भएकोले आगामी वर्षहरूमा पनि घरजग्गा रजिष्ट्रेशनबाट उल्लेख्य मात्रामा आय वृद्धि हुदैं जाने आंकलन गरिएको छ ।

ङ) बहाल बिटौरी शुल्क :

यस गाउँपालिकामा विगतका आ.व.मा यस शीर्षकबाट राजश्व सङ्कलन नभएकोमा आगामी आ.व. देखि यस शीर्षकलाई पनि दायरामा ल्याउँदा आन्तरिक आयमा उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि हुने आंकलन गरिएको छ ।

६.३ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व.२०७९/८० देखि २०८१/८२) को लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा विगतका ३ आ.व. को राजश्व वृद्धि दर, चालु आ.व. मा गरिएको अनुमान र चालु आ.व.को मंसिर मसान्तसम्म सङ्कलन भएको आयका आधारमा गरिएको छ । गत आ.व.मा नसमेटिएका आयका शीर्षकहरूको हकमा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यक्रमले पार्ने प्रभावलाई मध्येनजर गरी तथ्याङ्कमा आधारित भएर गरिएको छ। स्थानीय तहको आय वृद्धिदर कम्तिमा पनि मूल्य वृद्धि, जनसंख्या वृद्धि र सेवाग्राहीको संख्यामा हुने वृद्धिसँग मिल्दोजुल्दो हुने गरी गरिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरूलाई शीर्षकगत रुपमा देहायअनुसार व्याख्या गरिएको छ।

तालिका नं. ३२ : आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा)

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल सम्भाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	७३९०४	
११३१३	सम्पत्ति कर	९८०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८०

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल सम्भाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
			प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	१०२८	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२१	घर बहाल कर	३२४	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	सवारी साधन कर	२६३	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाका ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	०	अनुमान नगरिएको
११४७०	विज्ञापन कर	८९	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	१५०	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	१००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७९	अन्य मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११६९१	अन्य कर	०	अनुमान नगरिएको
१४६११	व्यवसाय कर	५००	आ.व. २०७९/८० मा ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	*३५४*	आ.व.२०७९/८० मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरूमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	*१०७४*	आ.व. २०७९/८० मा सटर, ब्याकहो लोडर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, पानी ट्यांकी, टिप्पर भाडाबाट प्राप्त हुने रकमको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरूमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	२०	आ.व. २०७९/८० मा फाराम, पुस्तक, नक्सा जस्ता सामग्रीहरूको बिक्रीवाट रु २० हजार सङ्कलन हुने र त्यसपछि वार्षिक १० प्रतिशत वृद्धि हुँदै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	अनुमान नगरिएको
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	*२०*	कूल सम्भावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	३२९२७	कूल सम्भावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
	दहत्तर बहत्तर विक्री	३००	कूल सम्भावनाको ६० प्रतिशत त्यस पछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
०	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	*३२९२७*	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल सम्भाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	२०	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	२०	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	५०	आ.ब. २०७९/८० मा एकमुष्ट ५० हजार र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	अनुमान नगरिएको
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	२९०	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	१६००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१२०	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	२००	आ.व. २०७९/८० मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	२००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले घट्दै जाने
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१००	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४५२९	अन्य राजश्व	१४९	आ.व. २०७९/८० मा कूल सम्भावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**१३१२७३**	
ख.१	***नेपाल सरकार***	***११५५५९***	
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	५७७८०	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	५७७८०	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	०	अनुमान नगरिएको
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	०	अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ख.२	***प्रदेश सरकार***	**१५७१४**	
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	२७५०	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	१२९६४	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल सम्भाव्यता	आगामी आ.व.हरूको लागि प्रक्षेपणको आधार
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	अनुमान नगरिएको
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	अनुमान नगरिएको
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	४९४४२८	
ग.१	***नेपाल सरकार***	*४०४४८१*	
१३३११	समानीकरण अनुदान	१४४६५०	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१९९७७१	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	१५४००	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	४६२०	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	४००४०	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
ग.२	***प्रदेश सरकार***	*८९९४७*	
१३३११	समानीकरण अनुदान	६८४९	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	५९८	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	५९४००	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६६००	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	१६५००	आ.व. २०७९/८० मा प्राप्त रकममा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	अनुमान नगरिएको
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*०*	
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	०	अनुमान नगरिएको
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	०	
	कूल जम्मा	६९९६०५	

६.४ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

गाउँपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गरिएको छ । राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा राजश्व कोडको आधारमा गरिएको छ ।

तालिका नं. ३३ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	८७३५३	४९५०१	५९२०१	६६११९	७३८७८
११३१३	सम्पत्ति कर	२५२	१,५००	७८४	८६२	९४८
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	७,२४४	५००	८२३	९०५	९९५
११३२१	घर बहाल कर	३६१	५००	२५९	२८५	३१४
११४५१	सवारी साधन कर	-	०	२३६	२६०	२८६
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	-	०	०	०	०
११४७०	विज्ञापन कर	-	०	६२	६८	७५
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	-	०	१५०	१६५	१८२
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	-	०	८०	८८	९७
११४७९	अन्य मनोरञ्जन कर	०	०	०	०	०
११६९१	अन्य कर	-	०	०	०	०
१४६११	व्यवसाय कर	-	१,०००	४००	४४०	४८४
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	६४९	८००	३१९	३५०	३८६
१४१५१	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय	०	१,१००	९६७	१०६३	११७०
१४२१२	सरकारी सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	०	२०	२२	२४
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	०	०	०	०
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	-	०	१२	१४	१६
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	७४,६४३	४०,०००	१९७५६	२२७१९	२६१२७
	दहत्तर बहत्तर बिक्री	०	०	१८०	२०७	२३८
०	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	-	०	३२९२७	३६२१९	३९८४१
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	०	१०	२०	२२	२४
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	-	०	२०	२२	२४
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क (सम्पत्ति मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	-	५००	५०	५५	६१
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	-	०	०	०	०
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	५	२००	२३२	२५५	२८१
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	३,९७१	३,०००	१२८०	१४०८	१५४९
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१०७	४०	९६	१०६	११६
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	१२१	१५०	१६०	१७६	१९४
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	-	१	१२०	१३२	१४५
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	-	०	८०	८८	९७
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	-	२००	८०	८८	९७
१४५२९	अन्य राजश्व	-	-	९०	९९	१०८
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	११४,२२९	११९,३३९	१४४,४००	१५८,८४०	१७४,७२४
ख.१	***नेपाल सरकार***	*९६४६५*	*१०५०५४*	*१२७११५*	*१३९८२७*	*१५३८१०*
१४४११	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	७४,४०७	५२,५२७	६३५५८	६९९१३	७६९०५
१४४२१	बाँडफाँट भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	२१,५३९	५२,५२७	६३५५८	६९९१३	७६९०५
१४१५३	बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी	५१९	०	०	०	०

राजश्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	२०८१/८२ को प्रक्षेपण
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी	५१,८१९	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	-	०	०	०	०
ख.२	***प्रदेश सरकार***	**१७७६४**	**१४२८५**	**१७२८५**	**१९०१३**	**२०९१५**
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	८,८८२	२,५००	३०२५	३३२८	३६६०
११४५६	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	८,८८२	११,७८५	१४२६०	१५६८६	१७२५४
११४७१	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	०	०	०
११४७२	बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	०	०	०	०	०
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**२३३११७**	**४४९४८०**	**५४३८७१**	**५९८२५८**	**६५८०८४**
ग.१	***नेपाल सरकार***	***१८८७३२***	***३६७७१०***	***४४४९२९***	***४८९४२२***	***५३८३६४***
१३३११	समानीकरण अनुदान	१२४,५००	१३१,५००	१५९११५	१७५०२७	१९२५२९
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	५९,२३२	१८१,६१०	२१९७४८	२४१७२३	२६५८९५
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	-	१४,०००	१६९४०	१८६३४	२०४९७
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	५,०००	०	०	०	०
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	-	४,२००	५०८२	५५९०	६१४९
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	-	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	-	३६,४००	४४०४४	४८४४८	५३२९३
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	-	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	-	०	०	०	०
ग.२	***प्रदेश सरकार***	***४४३८५***	***८१७७०***	***९८९४२***	***१०८८३६***	***११९७१९***
१३३११	समानीकरण अनुदान	५,४८७	६,२२६	७५३३	८२८७	९११५
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१४,८५०	५४४	६५८	७२४	७९६
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	-	५४,०००	६५३४०	७१८७४	७९०६१
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	१२,०००	६,०००	७२६०	७९८६	८७८५
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	-	०	०	०	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१२,०४८	०	०	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	-	१५,०००	१८१५०	१९९६५	२१९६२
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	-	०	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	-	०	०	०	०
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*०*	*०*	*०*	*०*	*०*
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	-	०	०	०	०
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	-	०	०	०	०
	कूल जम्मा	४३४६९९	६१८३२०	७४७४७२	८२३२१७	९०६६८६

परिच्छेद - सातः अपेक्षित नतिजा

७.१ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश

कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदानको विश्लेषण गर्दा गत वर्ष २०.१ प्रतिशत रहेको छ । कुल सम्भाव्यता अनुसारको राजश्व कूल आयको ८.०१ प्रतिशत हुन्छ । आ.व. २०८१/८२ मा आन्तरिक आय कुल कायको ८.१५ प्रतिशत हुन सक्नेछ । आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गाउँपालिकाको ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण शारांशमा तल दिइएको छ ।

तालिका नं. ३४ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण शारांश (रु. हजारमा)

क. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को अनुमान	प्रक्षेपित आय(आगामी तीन आ.व.को)		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
क.	**आन्तरिक आय**	८७३५३	४९५०१	५९२०१	६६११९	७३८७८
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	११४२२९	११९३३९	१४४४००	१५८८४०	१७४७२४
	नेपाल सरकार	९६४६५	१०५०५४	१२७११५	१३९८२७	१५३८१०
	प्रदेश सरकार	१७७६४	१४२८५	१७२८५	१९०१३	२०९१५
ग.	**अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण**	२३३११७	४४९४८०	५४३८७१	५९८२५८	६५८०८४
	संघीय सरकार	१८८७३२	३६७७१०	४४४९२९	४८९४२२	५३८३६४
	प्रदेश सरकार	४४३८५	८१७७०	९८९४२	१०८८३६	११९७१९
	अन्य आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०
	जम्मा	४३४६९९	६१८३२०	७४७४७२	८२३२१७	९०६६८६
कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)		२०.१०	८.०१	७.९२	८.०३	८.१५

७.२ आय प्रक्षेपणको तुलनात्मक विश्लेषण

यस गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँट, अनुदान तथा वितीय हस्तान्तरण सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

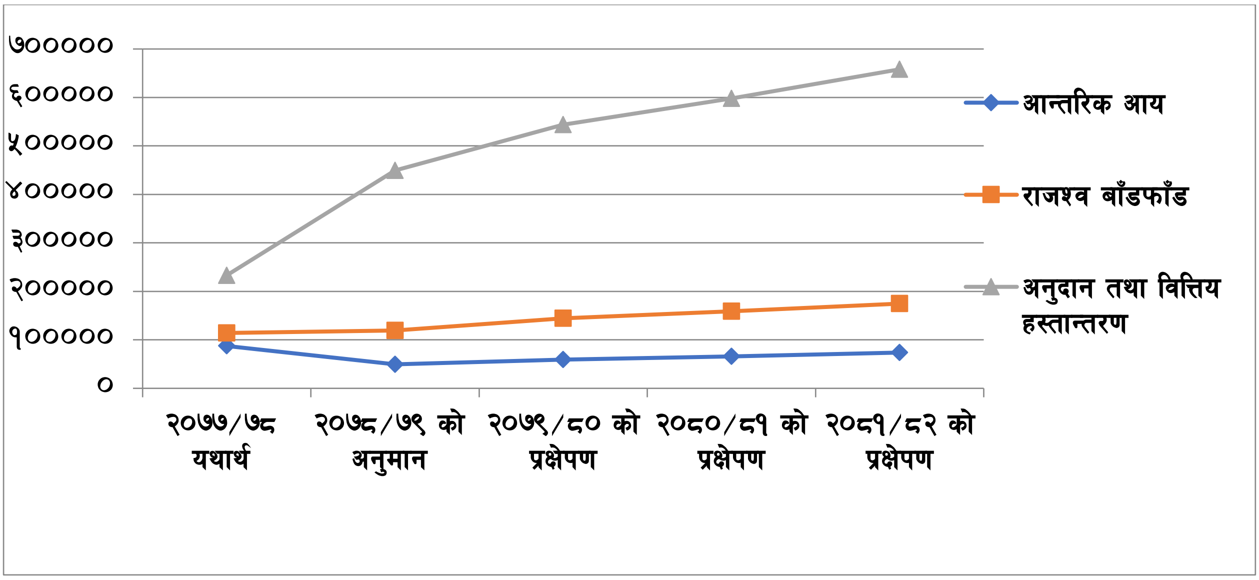

७.३ नतिजा तालिका

राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्दा यस गाउँपालिकाको तपशिलमा उल्लेखित असर, प्रतिफल प्राप्त गरेको हुनेछ ।

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष(२०७७/७८)	अन्तिम वर्ष(२०८१/८२)
असर	कूल बजेटमा आन्तरिक राजश्वको हिस्सामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	आन्तरिक आय	रु ०००	८७३५३	७३८७८
		आन्तरिक आयको हिस्सा	प्रतिशत	८.०१	८.१५
(क)	**कर राजश्व**				
प्रतिफल १	सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण तथा करदाताको अभिलेख तयार भएको हुनेछ ।	सम्पत्ति कर तिर्ने करदाता	संख्या	–	९४४८
		कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल २	मालपोत सङ्कलन कार्यविधि निर्माण भई जग्गाको मूल्य अनुसारको दर निर्धारण भएको हुनेछ ।	मालपोत तिर्ने करदाता	संख्या	–	१३१०९
		कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल ३	मालपोत करदाताको अभिलेख तयार भई करका दर सफ्टवेयरमा समावेश भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा समावेश भएको करदाता		–	१३१०९
प्रतिफल ४	घरजग्गा वहाल करको कार्यविधि तयार भई सफ्टवेयर तयार भएको हुनेछ ।	कार्यविधि	संख्या	०	१
प्रतिफल ५	घर तथा जग्गा वहालमा लगाउने घरधनीहरूको लगत सङ्कलन भएको हुनेछ ।	बहाल कर तिर्ने करदाता	संख्या	–	३५
प्रतिफल ६	सबै व्यवसायीहरू व्यवसाय करको दायरामा आएका हुनेछन ।	व्यवसायीहरूको स्थलगत दर्ता र नवीकरण अभियान	पटक	०	१
		सार्वजनिक सञ्चार माध्यमबाट मार्फत आव्हान	पटक	०	३
		दर्ता भएका व्यवसाय	संख्या	–	५००
		उद्योग बाणिज्य संघका प्रतिनिधिहरूसँग छलफल र अन्तरक्रिया	पटक	नियमित	
प्रतिफल ७	घरदैलो कार्यक्रम मार्फत व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र वितरण तथा कर असुली कार्य सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	घरदैलो कार्यक्रम	पटक	०	३
(ख)	**गैरकर राजश्व**				
प्रतिफल १	पर्ति जग्गा र ती जग्गामा बनेका नीजि संरचनाको अभिलेख भई बहाल बिटौरी शुल्क सङ्कलन भएको हुनेछ ।	व्यवस्थित हाट बजार	संख्या	०	२
प्रतिफल	स्थानीय पूर्वाधार उपयोग सेवा	पर्यटकीय तथा धार्मिक	संख्या		२

क्र.सं.	नतिजाको तह	नतिजा सूचक	इकाई	आधार वर्ष(२०७७/७८)	अन्तिम वर्ष(२०८१/८२)
२	शुल्क असुल भएको हुनेछ ।	क्षेत्रमा पूर्वाधार			
		बस पार्क तथा पार्किङ्ग स्थल	संख्या	०	१
		फोहरमैला व्यवस्थापन सङ्कलन	घरधुरी	०	
प्रतिफल ३	ग्रामिण क्षेत्र लगायत शहरी क्षेत्रमा नक्सापास तथा अभिलेखीकरण कार्य अनिवार्य रुपमा सञ्चालनमा आएको हुनेछ ।	नक्सा पास भएका घर	वार्षिक संख्या	–	२५५
		अभिलेखीकरण भएका घर	संख्या	–	२००
ग)	तथ्याङ्क व्यवस्थापन राजश्व परिचालन				
प्रतिफल १	कर दाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	करदाता शिक्षा कार्यक्रम	संख्या	०	३
(घ)	**राजश्व प्रशासन**				
प्रतिफल १	राजश्वका सबै क्षेत्र समेट्ने गरी सफ्टवेयरमा करका दर अद्यावधिक गरी करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएको हुनेछ ।	सफ्टवेयरमा प्रविष्ट भएका करका शिर्षक	संख्या	४	६
प्रतिफल २	करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने	पटक	०	१
		बढी कर तिर्ने वा अन्य किसिमका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान कार्यक्रम	पटक	०	३
		कर्मचारीहरूलाई तालिम सञ्चालन	पटक	०	३

परिच्छेद - आठ : कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

८.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यस दस्तावेजको परिच्छेद ५ मा उल्लेखित राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश गरिएका कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याएको खण्डमा मात्र प्रक्षेपणमा उल्लेख गरिएको लक्ष पुरा हुन सक्दछ । कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यहरू सम्पन्न गर्न गाउँपालिकाले आफ्नै बजेट तथा अन्य सहयोगी निकाय तथा परियोजनाहरूबाट पनि सहयोग लिन सक्नेछ । गाउँपालिकाले आफ्नो वार्षिक योजना तथा बजेटमा राजश्व सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरू सञ्चालनका लागि बजेट व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- राजश्व इकाई तथा वडा कार्यालयमा जडान गरिएको सफ्टवेयरमा आयका सबै शीर्षकहरूको दर समावेश गर्ने
- सम्पत्ति कर, मालपोत कर, घरजग्गा बहाल कर, तथा बहाल बिटौरी शुल्कको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्यविधिहरू तयारी
- करदाता शिक्षा कार्यक्रम तथा राजश्व सङ्कलन शिविर सञ्चालन
- कर्मचारीहरूको क्षमता विकास तथा कर्मचारी प्रोत्साहन प्याकेज
- पार्किङ शुल्क तथा पर्यटन शुल्कको स्रोतहरूको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन
- राजश्व सङ्कलनको अनुगमन

गाउँपालिकालाई प्रदान गरिएको राजश्व अधिकारहरू मध्ये कतिपय अधिकारहरू विगतदेख नै उपयोग गरिँदै आएको छ । विगतका आ.व.मा नसमेटिएका राजश्वका अधिकारहरूमध्ये आय सङ्कलन हुन सक्ने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी प्राथमिकता निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ ।

८.२ श्रोत व्यवस्थापन

यस राजश्व सुधार कार्ययोजनामा प्रस्तावित राजश्व सुधारका कार्यहरूलाई कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले आगामी आ.व.को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका अलावा प्रस्तावित कार्यहरूलाई नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, विकास साझेदार निकाय तथा निजी संघ/संस्थाहरूसँग समेत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

८.३ कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा गरिएको व्यवस्था अनुसार यस राजश्व सुधार कार्ययोजनाले राजश्व परामर्श समितिलाई राजश्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी अन्तरिक आम्दानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न र स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आय अनुमान गर्ने कार्यमा सहयोग गर्दछ ।

गढवा गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजनाले निर्धारण गरेको अपेक्षित उपलब्धी हासिल गर्न कार्ययोजनामा तय गरिएका कार्यनीति र कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई बढी जिम्मेवारी बनाईनेछ । साथै स्थानीय राजश्व परामर्श समितिलाई सहजीकरण गर्न गाउँपालिका अध्यक्षको संयोजकत्वमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रगति सम्बन्धी अनुगमन गर्न एक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति गठन गरिनेछ ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको संरचना :

१) अध्यक्ष	:	संयोजक
२) उपाध्यक्ष	:	उपसंयोजक

३) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत : सदस्य

४) आर्थिक विकास समिति संयोजक : सदस्य

५) प्रतिनिधी, गढवा उद्योग बाणिज्य संघ : सदस्य

६) प्रतिनिधि, नागरिक समाज वा टोल विकास संस्था : सदस्य

७) राजश्व इकाई प्रमुख : सदस्य सचिव

उद्योग बाणिज्य संघ र नागरिक समाजको तर्फका प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यलाई यस समितिले निर्णय गरी आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा समावेश गर्न सक्नेछ ।

गाउँकार्यपालिकाले आवश्यकता महशुश गरेमा अन्य विषय विज्ञ व्यक्तिहरूलाई पनि आमन्त्रित सदस्यका रुपमा समितिमा राख्न वा समितिको बैठकमा बोलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव लिन सक्नेछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको बैठक कम्तिमा चौमासिक रुपमा बस्नेछ तर समितिले आवश्यकता ठानेमा आवश्यकता अनुसार जतिपटक पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।

अनुगमन समितिले निम्नानुसार कार्य गर्नेछ ।

- राजश्व सुधार कार्ययोजनामा समाबेश भएका क्रियाकलापहरूका लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्थाका लागि आवश्यक कार्य गर्ने र गाउँसभाबाट परित गराउने ।
- सबै क्रियाकलापहरूलाई अलग अलग रुपमा बजेट विनियोजन गर्न संभव नभएको अवस्थामा कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि एकमुष्ठ बजेटको माग गर्ने ।
- स्वीकृत कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलाप छुट्याई जिम्मेवार सम्बद्ध शाखा/इकाईका कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोक्ने ।
- जिम्मेवार शाखा वा कर्मचारीले आफुसँग सम्बन्धित कार्यजिम्मेवारी पुरा गरे नगरेको अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।
- जिम्मेवार शाखा/इकाई वा पदाधिकारीहरूबाट उनीहरूको जिम्मेवारी भित्रका क्रियाकलापको प्रगति विवरण चौमासिक रुपमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत सङ्कलन गरी समीक्षा गर्ने ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिबाट प्राप्त सुझावहरूलाई राजश्व परामर्श समितिमा वा गाउँकार्यपालिकाको बैठकमा पेश गरी आवश्यक कार्वाही गराउने ।
- राजश्व सुधार कार्ययोजनामा भएको क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनको अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक परेमा क्रियाकलाप संसोधन वा थप गर्न तथा जिम्मेवारीहरूको हेरफेर गर्नको लागि राजश्व परामर्श समिति समक्ष सिफारिस गर्ने ।

प्रक्षेपित राजश्व असुलीमा देखिएका समस्याहरूको समधानका लागि आवश्यक कार्यका लागि गाउँकार्यपालिकामा प्रस्ताव पेश गर्नुपर्नेछ । यो राजश्व सुधार कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था सिफारिश गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन :

यो राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनकालागि प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, राजश्व इकाई तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरू तथा वडा सचिवहरूलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ । गाउँपालिकाले कम्तिमा महिनाको एक पटक बैठक बसी कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन भए नभएको, राजश्व असुलीको लक्ष्य अनुसार असुली भए नभएको, लक्ष हासिल गर्ने दिशातर्फ उन्मुख भए नभएको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत एवं कार्यगत निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

(ख) राजश्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

राजश्व परामर्श समितिले राजश्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा आय सङ्कलनको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई चौमासिक रुपमा आवश्यक परामर्श प्रदान गर्नुपर्दछ । त्यसैगरी आगामी आ.व.को लागि आयको अनुमान गर्नुभन्दा पूर्व विगतको आर्थिक ऐनको मूल्याङ्कन गरी आयका स्रोत, दर तथा दायरा र व्यवस्थापनमा हेरफेर गर्नुपर्ने भएमा सुधारकालागि क्रियाकलापसिफारिश गर्ने र त्यसैको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक वर्षको समाप्ती पश्चात राजश्व सुधार योजनाको समिक्षा गर्नुपर्दछ ।

(ग) कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

कार्यपालिकाको बैठकले राजश्व परामर्श समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ । समितिले प्रस्तुत गरेका सुझावहरूमा आवश्यक छलफल गरी राजश्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नुपर्ने भएमा आवश्यक निर्णय गर्नुपर्दछ ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनको पश्चात आन्तरिक राजश्वमा के कति सुधार भयो वा सुधारोन्मुख छ भनी गाउँपालिकाले गरेको राजश्वको प्रक्षेपणलाई आधार मानेर संघिय अर्थ मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमन गर्न सक्नेछन ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची १ : सन्दर्भ सामग्रीहरू

सन्दर्भ सामग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र
नेपालको संविधान	- राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँट (भाग ५: धारा ५६ देखि ६० सम्म) - स्थानीय आर्थिक प्रणाली (भाग १९ : धारा २२८ देखि २३० सम्म) - संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको अधिकार सूची (अनुसूची ५ देखि ९ सम्म)
स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४	- गाउँ/नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार (परिच्छेद: ३) - गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वित्तिय अधिकार क्षेत्र (परिच्छेद: ९) - गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको आर्थिक कार्य प्रणाली (परिच्छेद: १०)
अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४	- राजश्वको अधिकार (परिच्छेद: २) - राजश्वको बाँडफाँट (परिच्छेद: ३) - अनुदानको व्यवस्था (परिच्छेद: ४) - वैदेशिक सहायता तथा ऋण (परिच्छेद: ५) - आय व्ययको प्रक्षेपण गर्ने (दफा: १८) - राजश्व प्रस्ताव तयार गर्ने (दफा: १९) - वित्तिय अनुशासन (परिच्छेद: ८) - नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले लगाउन सक्ने कर (अनुसूची - १, २ र ३) - प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट (अनुसूची -४)
राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४	- प्राकृतिक स्रोतको परिचालन, राजश्व बाँडफाँट तथा अनुदान (परिच्छेद ४)
केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको ऐन	- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी विषयमा भएका गरिएका संशोधनहरू
नेपाल सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र आर्थिक ऐनहरू	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकार क्षेत्रमा भएका वा हुने संशोधित प्रावधानहरू
प्रदेश सरकारको वार्षिक बजेट वक्तव्य र प्रदेश आर्थिक ऐनहरू	- स्थानीय तह र प्रदेश सरकारबीच साझा अधिकार सूचीका विषयमा प्रदेश कानूनले गरेका व्यवस्थाहरू
एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गिकरण र व्याख्या, २०७४	- स्थानीय तहको राजश्व प्रक्षेपणको ढाँचामा एकरुपताका लागि

सन्दर्भ सामग्री	अध्ययनको विषय क्षेत्र
स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण (प्रोफाईल)	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकार क्षेत्रमा पर्ने स्रोतहरूको आधार (Base) बारेको सूचना र तथ्याङ्क ।
स्थानीय तहका विभिन्न आर्थिक वर्षहरूको योजना, बजेट तथा कार्यक्रमहरू	- स्थानीय राजश्व र आयको प्रबृत्ति विश्लेषण
संघ तथा प्रदेशले उपलब्ध गराएका कार्यविधि, दिग्दर्शन, ऐन कानुनका नमुनाहरू	- स्थानीय तहको राजश्व अधिकारको उपयोगका लागि कानूनी र नीतिगत व्यबस्था
अन्य स्थानीय तहले विगतमा तर्जुमा गरेका कार्ययोजनाहरू	- सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा
अन्य दस्तावेजहरू …………	- सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा

अनुसूची २ : तथ्याङ्क र सूचना सङ्कलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फारम

राजश्व सुधार कार्ययोजना(RIAP)

तथ्याङ्क सङ्कलन फारम

......................................**गाउँ/नगरपालिका**

क. राजश्वका स्रोतहरू तथा हालको परिचालन अवस्था

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	कैफियत
क.१	**कर तर्फ**				
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)				
६	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर				
७	विज्ञापन कर				
क.२.	**अन्य राजश्व**				
	शुल्क, सेवा शुल्क तथा महशुल				
१	वहाल विटौरी शुल्क				
२	पार्किङ्ग शुल्क				
३	पर्यटन शुल्क				
४	परिक्षा शुल्क				
५	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवा शुल्क				
६	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क				
७	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क				
८	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क				
९	अस्पताल संचालन				
१०	एम्बुलेन्स संचालन				
११	दमकल संचालन				
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
१३	स्थानीय खानेपानी महसुल				
१४	स्थानीय विद्युत महसुल				
	दस्तुर				
१	नक्सापास दस्तुर				
२	सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर				
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर				
४	नाता प्रमाणित दस्तुर				
५	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर				
	बिक्री तथा अन्य आय				

क.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको	सङ्कलन भएको/नभएको	कैफियत
१	स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री				
२	काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर, बहत्तर बिक्री				
३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त रकम				
४	सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त				
५	सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय				
६	न्यायिक दण्ड जरिवाना				
७	प्रशासनिक दण्ड जरिवाना				
८	अन्य राजश्व				

ख. करदाता तथा कर सङ्कलन सम्बन्धी विवरण

क.सं.	आयका प्रकार	हाल सम्म दर्ता भएको संख्या	गत आ.व. २०७६/०७७		कैफियत
			कर तिर्नेको संख्या	संकलित रकम	
१	सम्पत्ति कर				
२	भूमिकर (मालपोत)				
३	घर जग्गा बहाल कर				
४	व्यवसाय कर				
५	सवारी कर				

ग. राजश्वमा आधारित तथ्याङ्क तथा सूचनाहरू

ग.१ भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत मासिक बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनकालागि निर्मित भवन/घरहरू *(नोटः नीजि अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस आदि)*			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरू			
३	आवासिय भवन/घरहरू			
	कच्ची घरहरू (कच्चीजोडाई तथा छाना)			
	अर्ध कच्ची घरहरू (माटोको जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको छाना भएका)			
	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर (Without RCC Frame Structure)			
	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर (With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

ग.२ जग्गा सम्बन्धी विवरण *(नोटः जग्गाको उपयोगिता तथा मूल्याङ्कनका आधारमा वर्गिकरण गर्ने ।)*

क.सं.	जग्गाको किसिम	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मूल्याङ्कन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)	कैफियत
१				
२				
३				
जम्मा				

ग.३ सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा, ई रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
जम्मा			

ग.४ व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	सानालगानी	मझौला लगानी	ठुला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तिय संस्था (बैक, विकास बैक, सहकारी, विमा, मनि टर्नास्फर आदि)				
३	व्यापारिक मल, सपिङ सेन्टर				
४	संस्थागत विद्यालय तथा कलेज				
५	नीजि अस्पताल				
६	होटल तथा रिसोर्ट				
७	डिलर तथा थोक विक्रेता				
८	अन्य व्यवसायहरू				

ग.५ विक्री गर्ने बस्तु सँग सम्बन्धित विवरण

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	बस्तुहरू	कुल उत्खनन तथा विक्री योग्य परिमाण	कैफियत
१		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		
२		स्लेट		
		ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा		
		माटो		
		काठ, दहत्तर बहत्तर		

ग.६ जडिबुटी तथा कवाडी वस्तुको व्यवसायिक उपयोग

क.सं.	बस्तुहरू	इकाई	अनुमानित सङ्कलन परिमाण	बजार बिक्री मुल्य
क.	जडिबुटी जन्य बस्तुहरू			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरू			

ग.७ नक्सापास सम्बन्धि विवरण (प्राविधिक शाखा)

१	नक्सापास लागु भएको मिति			
क्र.सं.	**विवरण**	हाल सम्म (जम्मा)	**आ.व. २०७६।७७ मा**	चालु आ.व.मा हुन सक्ने अनुमान
२	नक्सा पास संख्या			
३	अभिलेखिकरण संख्या			
४	औसत नक्सापास हुने घरको क्षेत्रफल (वर्ग मिटर)			
	नक्सापास बापत सङ्कलन हुने औसत दस्तुर			
५	**हालसम्म नक्सापास भएको सबैभन्दा ठुलो संरचना**			
	क्षेत्रफल			
	नक्सापास भएको आर्थिक वर्ष			
	नक्सापास दस्तुर			

घ. सम्पत्ति परिचालन (जिन्सी शाखा)

घ.१.स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क्र.सं.	जग्गा रहेका स्थान	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)	कैफियत
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

घ.२. स्वामित्वमा रहेका भवन

क्र.सं.	स्थान	भवनको विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

घ.३. स्वमित्वमा रहेका र बहालमा भएका मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण

क्र.सं.	मेसिन, औजार तथा अन्य उपकरण	विवरण	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)

ङ. निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको सम्भावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
१	फोहरमैला व्यवस्थापन					
२	खानेपानी / धारा					
३	बिजुली					
४	ढल निकास					
५	सडक बत्ति					
६	सार्वजनिक					

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको सम्भावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)	कैफियत
	शौचालय					
७	पार्क					
८	पर्यटकिय स्थल					
९	हाट बजार					
१०	पशु बधशाला					
११	बसपार्क					
१२	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र					
१४	एम्बुलेन्स संचालन					
१५	दमकल संचालन					

च. ठेक्का कायम भई वा अमानत बाट आय सङ्कलनको अवस्था

क्र.सं.	विवरण	स्थल	गत आ.व. २०७६/०७७		चालु आ.व. २०७७/०७८		
			परिमाण	ठेक्का लागेको /सङ्कलन भएको रकम	परिमाण	न्युनतम ठेक्का रकम	ठेक्का लागेको /सङ्कलन भएको रकम
१	स्लेट						
२	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो						
३	काठ, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर						
४	विज्ञापन						
५	हाटबजार						
६							

अनुसूची ३ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति

आज मिति २०७८ पौष महिना ११ गते गढवा गाउँ पालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सहभागीको उपस्थिति पुस्तिका ।

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
सहज राम अहिर	गा.पा. अध्यक्ष		९८४६८०५८४४		
शान्ती चौधरी	,, उपाध्यक्ष				
लाल बहादुर योगी	प्र.प्र.अ.		९८५८६८४९०९९	yogi lalbahadur@gmail.com	
शम्भुराज आचार्य	अधिकृत (सातौं) लेखा शाखा प्रमुख	गढवा गा.पा.	९८५८६८४६६३३		
पुनाराम शर्मा	प्रशासन शाखा प्रमुख	गढवा गा.पा.	९८२८६८४२०२९	mpuneram@gmail.com	
अशोक कुमार यादव	रोजगार संयोजक	गढवा, गा.पा.	९८४८८४६१२६	ashokyadav001@gmail.com	
प्रेरणा चन्द	सहायक महिला विकास निरीक्षक	गढवा गा.पा.	९८४४८५५५६६६	preranachand444@gmail.com	
शिवराज पन्थी	[illegible]	गढवा गा.पा.	९८६८९८९३६	shivrajpanthi@gmail.com	
कुल राज कुमाल	योजना शाखा प्रमुख	,, ,,	९८४८८२४०१०	kulrajk45@gmail.com	
बिनय कुमार यादव	इन्जिनियर	,,	९८६५३८२८५६	binaykyadav@gmail.com	

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
संजित पौडेल	सू.प्र.अ.	गढवा गा.पा.	९८४८६९२२९८	sanjitpaudel@gmail.com	
कैलाश चन्द्र चौधरी	[illegible]	,,	९८४८२६४४२	chaudharykailash@gmail.com	
कर्ताराम यादव	[illegible]	,,	९८५८०५७८३०	kartaramyadav66@gmail.com	
रविलाल माझी	प्रा.स.(शिक्षा)	,,	९८४६५०४६६६	majhiravilal13@gmail.com	
सुरेश पौडेल	ख.	,,	९८४८२८२६३	asureshpoudel@gmail.com	
अनन्त राज रेग्मी	अधिकृत	,,	९८४८८२०४८८६	—	
मानिषा चौधरी	कार्यपालिका सदस्या	गढवा गा.पा. वार्ड नं. ६	9868662540	–	
सावित्रा गहतराज	,, ,,	,, नं 2	9866770110	–	
हेमा कुमाल	,, ,,	वार्ड नं. १	9847826533	—	
तुलसीराम अधिकारी	वडाअध्यक्ष	वार्ड 3	9812870200		
शोभा रावत क्षेत्री	कार्यपालिका सदस्य	वडा नं 3	9840124734	—	

पुरा नामथर	पद	संस्था	मोबाइल नं.	इमेल	हस्ताक्षर
राहुल देव चौधरी	वडा नं ६ वडा अध्यक्ष		९८४६८४०६०३		
गुलाम मोहम्मद	वडा नं ५ वडा अध्यक्ष		९८४६८४६८९६		
दीप नारायण जोशी		DRMS	9848584016	deep.joshi1234@gmail.com	
सुरेन्द्र वाग्ले	सहजकर्ता	DRMS	9856060525	surendrawagle@gmail.com	

अनुसूची ४ : अभिमुखीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू

स्रोत व्यक्ति सुरेन्द्र वाग्ले प्रस्तुतीकरण गर्दै	अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष कार्यक्रममा सहभागी हुँदै

अनुसूची ५ : मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण कार्यक्रमका सहभागीहरूको उपस्थिति

आज मिति २०७८ बैशाख ८ गते बिहिबारका दिन गढवा गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री लाल बहादुर योगी ज्यूको अध्यक्षतामा राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण कार्यक्रम गढवा गाउँपालिकाको आयोजनामा तपसिलका कर्मचारीहरूको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो।

तपसिल

श्री लाल बहादुर योगी	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृ…
श्री पुनाराम शर्मा	प्रशासन शाखा प्रमुख
श्री विनय कुमार यादव	प्राविधिक शाखा प्रमुख
श्री प्रेम बहादुर चौधरी	पशु शाखा
श्री अशोक कुमार यादव	रोजगार संयोजक
श्री कृष्ण प्रसाद पौडेल	राजश्व शाखा
श्री दानविर चौधरी	लेखा शाखा
श्री ऋषि यादव	पञ्जिकरण शाखा प्रमुख
श्री कुलराज कुमाल	योजना शाखा प्रमुख
श्री पोषकलाल श्रेष्ठ	प्रस्तुतकर्ता
श्री दीप नारायण जोशी	प्रस्तुतकर्ता
श्री सुरेश पौडेल	न्यायिक समिति
श्री प्रेरणा चन्द	महिला तथा बालबालिका शा…

अनुसूची ६ : मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण कार्यक्रमका केही झलकहरू